

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Controversiarvm Omnivm Hvivs Ævi Lvthero-Calvinisticarvm Libri Tres

Coppenstein, Johann Andreas

Mogvntiæ, 1627

Coppensteinii Excalvinizata Catechesis Calvino-Heidelbergensis:

urn:nbn:de:hbz:466:1-35233

COPPENSTEINI
EXCALVINIZATA
CATECHESIS
CALVINO-HEIDEL-
BERGENSIS.

Hoc est.

CONVERSA IN ROMANO-CATHO-
LICAM SIC; VT ORTHODOXAM IN TEXTU;

Calunianam in margine cum textu communi sit legere,

*Et utramque, inuicem oppositam di-
gnosceret.*

A V T O R E R. P. F.

IOANNE ANDREA COPPENSTEIN MANDA-
lenfi, ordinis Prædicatorum Theologo, Parocho
Heidelbergensi.

Cum Superiorum permissu.

M O G V N T I A E

Sumtibus IOANNIS THEOBALDI SCHÖNWETTERII.

Anno Domini, M. DC. XXV.

N O T A
Legendi Modum.

*Responsio sine Cursua, cum marginalibus, est
Caluiniana.*

*Responsio sine marginalibus cum Cursua, est
Catholica.*

Vides igitur tria.

1. *Propria Calvinistis in margine.*
2. *Propria Catholicis in Cursua.*
3. *Communia utrisque caetera.*

SANCTISSIMO
CHRISTI VICARIO PRIMO

PETRO,
APOSTOLORVM
PRINCIPI, HEIDELBER-
gensis Parochiæ

TVTELARI PATRONO, HEI-
DELBERGENSEM

CATECHISMVM EX CALVINIZATVM
FRIDERICI III. ELECTORIS PALA-
TINI, FIDEI ROMANO-CATHOLICÆ
per Palatinatum in Calvinianam

MVTATORIS,
Religiôsè

DO, DICO, CONSECRORVE.

B Cura Pastoralis Of-
ficio requirit DEVS,
vt Præua faciat, *in dire-*
cta, & aspera in vias pla-
nas. In quam hæreti-
cam Prauitatem, &
Calvinianam Asperitatem totum per-

uerterit Palatinatum FRIDERICVS
III. Palatinus, vel solus *Exitus Acta*
probat: Acta ipso etiam DEO repro-
bante.

Iam Fridericus ille, Augustanis in
comitiis hæreticus proclamatus, ad
Confessionistas autem confuga, mise-

Oo ricor-

ricorditer receptus ab ijs sibi respirare, (quia tolerari) visus; ad *Reformationem Evangelicam* totus vertebatur, Ecclesiarum, Scholarumque, Dogmatumque Calvinianorum per omnem factus No- uator & Protector Palatinatum. *Causas* sua ipsius, Catechesi præposita, hicque subiecta, loquitur Præfatio; *Dignas Memoria!*

Quæ quidem Catechesis Heidelber- genfis quanti omnibus penè Caluini- stis semper habita sit, vt velur Authentica hodieque proximum post S. Biblia ha- bere locum plerisque videatur; fugit ad- eo neminem: Sicut & istud; quam puru- lenta Palatinorum animos contagione exulcerarit. Cui sananda **LVI DEVS** iam misericorditer medicinam appli- care instituit.

Quocirca concredita mihi hinc Cu- ræ Parochialis, reddenda **DEO** Ratio,

flagitare visa est; vt *Præna* illa ac *Asser- Catechetica* facerem *in Directa*, viasque *planas*; & cacodoxam redderem Ortho- doxam: Spe ductus eâ, fore, (quia Pa- latini quique iam à puero istam com- berunt Catechesin Calvinianam,) vt post factam Romanam, Tum huius ad illa differentiam perspicerent clarior. Tum citius faciliusque condiscerent Nostram Antiquam.

Quam quidem sub Sanctissimi Hei- delbergenfis Parochiæ **PATRONI S. PETRI** sacro Auspicio in publicum exire placuit, correpticem illius, cui Ec- lector Palatinus sese facere infeliciter voluit Autorem.

DEVS Nostris faueat conatibus, o- ro: Faucat, Pascat oues suas, ac adiuet Sanctissimus Patronus noster Hei- delbergenfium **PETRVS!**

Hæc DIVO;
Ista VIVO
PATRONO
Admodum Reuerendo
Prænobili ac Gratiofo Domino

D. ANSHELMO
CASIMIRO WAM-
BOLT AB VMBSTAT

CANONICO CAPITVLARI METROPO-
litano & Scholaſtico ad S. Albani Mogun-
tia. &c.

D. PATRONO MEO
colendiffimo.

*TA, ſat noui, ita gaudet Gr. D. V. ſe Viuum poni poſt Diuum,
PATRONVM, quem Ipſe iam diu ſanctè veneratur. Sed ut
ego vtrumque venerer; venerationemque hoc excauinizato
Cate. hiſmo teſter: non me nihil mouet.*

Oo 2

Ma-

Magnum, & multum Fidei in paruo hoc mouetur Catechismo: quin haec illaue in vocula Tantum quid mouetur. Quantum Magnorum Affectator Prælatinus ad Suam Celsitudinem amplius illustrandam facturum putabat. Verum Theologico Cothurno suum Tragicum esse imparem nesciebat. Præsumptio obcacabat.

Tantum Tanti tamen tantillus remuto, refuto: Illius ope, qui orbem minimo librat digito. Adeo omnia vincit Veritas. At tantillum me, qui Tantum attingerem, non Tua quidem vlla mouit unquam Suggestio: sed fouit quæ Beneuolentia, quæ Beneficentia, uti Doctorum amantißimi Prælati, meo Studioforum numero virorum recensentis, ceu Doctis & indoctis debitorum.

Deinde, cum hæc Catholica excaluinizatio requirat legentis iudicium liquidum, doctum, profundum, latè longèque dispiciens: Istud tale verò in Gr. D. V. ego cum plurimis semper admiratus sum profundis in rebus Iudicium, ac veneratus multiplex in me Beneficium: equidem hoc cum libello, tantillo simulac Tanto, ad G. D. V. volui confugere Patrocinium, non secularis Brachij, sed perspicacis Iudicij Animique generosè equi.

Quò fidentius mihi respondeo, tam Iudiciosi Viri, ac D. Patroni Gratiostum naturalem Prudentiam & heroicam Animositatem: tum singularem, altam, ac multiplicem Scientiam: tum variorum in rebus Sacris, profanis, summis, imis, mediis casuum expeditam Experientiam, facile remederi nosse ac posse. Si quis casus me Excaluinizationis autorem in aliquod discrimen pertrahere foret attentaturus.

Quod forsax eò procliuius fuerit, quia hanc Excaluinizationem Catechetica meæ Lutherocaluinisticæ velut colophonem impono. Istam mihi calamo fodicabit nemo, quin simul totam perforet Navim Lutherocaluinisticæ, seque precipitet in Mare Magnum Controversiarum; quod ostiis ego tam angustiis eò conclusi, ut in proximi cuiusque Attentatoris caput, ruptis velut cataractis, effundam, fretus DEO AC PATROCINIO

Adm. Reu. Prænob. ac Grat. Dom. Vestre

Seruus in Christo ac Client
F. Ioan. An. Coppent.

C E N S V R A I.

EGO F. David Vogt SS. Theol. Doctor, Ordinis Prædicatorum vidi, euoluique Catechismum Caluino-Heidelbergensem Excaluinizatum ab R. P. F. Ioanne Andrea Coppenstein Ord. Præd. Theologo & Parocho Heidelbergensi, ac Emendationem vehementer approbo. Hocque amplius, quod contraria iuxta se posita clarius elucescant. Heidelbergæ, 29. Decemb. Anno 1623.

F. David Vogt. &c. qui supra.

C E N S V R A II.

EGO F. Ioannes Georgius Guet Ordinis Prædicatorum pro tempore Conuentus Spirensis Prior, ac per Superiorem Germaniam Concionator generalis, Excaluinizatam hanc Catechesin Heidelbergensem legi: nec quicquam Orthodoxæ Fidei inimicum relictum reperi: ideoque DIGNA M prælo, Luceque CENSEO.

F. Georgius &c. qui supra.

C E N S V R A III.

HUNC Catechismum Heidelbergensem Excaluinizatum per R. P. F. Ioannem Andream Coppenstein Mandalensem ordinis Prædicatorum Theologum, ego infra nominatus legi ac relegi. Et quia seductis ouiculis Christi antiquæ veritatis viam lucide ostendit, dignum illum iudico ut imprimatur, F. Michael Drebis, Ordinis Prædicatorum Moguntia.

LICENTIA PROVINCIALIS.

EGO F. Ioan. Gödert SS. Th. Magister & Prouincialis F. F. Ordinis Prædicatorum per Germaniam, concedo facultatem R. P. F. Ioanni Andrea Coppenstein Ordinis Prædicatorum Theologo, ut Excaluinizatam ab eo Catechesin Heidelbergensem latinam, lectam & iuxta Conc. Trident. ab Censoribus approbatam, typis euulgare possit: quod eiusdem Vfus, Fructusque latius constet in Ecclesia Dei.

F. Ioan. Gödert. &c.

LECTOR AMICE,
F A V E.

- I. **C**onuersum, ecce, Bono Omine, Calvinismum, seu Caluino-catechismum; per pauca mutatis; plusculis dissimulatis; nonnullis parum explicatis.
- II. **A**uthoritates S. Scripturae citatas admittis; sed earum abusu ad falsitatem, in usum veram genuina sententia verso.
- III. Neque hic attendo, quid in *Quaestiones* haec commentetur Ursino-Paraeus aliquis: Ita & verba Catechesis specto. Nolo cum mortui larua luctari; nisi n. et apemphy. huius reatuum huc me pertraxerit. Datam sibi rebitur ansam in confosso punctum, iugulatoque Scripturae SS. Abusu Caluiniano.
- IV. Na tute re fefelleris ipse; omnem si hic Romanam tradi Catechesin putaueris: Adeo melius desunt. Hanc trado aliquam, dum traditam potiore Caluinianam emendo, atque confesso.
- V. Ita Calvinistas omnes consanet DEVS: Meque adiuuet, ubi me inuasum stylo confodere, seu Medicum suum phrenetici, connitentur.

V A L E, F A V E, F R V E R E.

FRIDERICVS
III. DEI GRATIA PALA-
TINVS RHENI, AC SA-
CRI IMPERII ROMANI ELE-
ctor, Dux Bauariæ. &c.

OMNIBVS QVIBVS COMMISSA EST
cura Ecclesiarum & Scholarum, quæ sunt in
Palatinatu,

S. D.

OSTQVAM quid nostri sit muneris, ex verbo DEI, atque ex natura ipsa cognoui-
mus, nosque in eo, ipsi potissimum, qui id nobis imposuit, Deo Opt. Max. parere oportere
statuimus, ut nihil esset, in quo tam in vniuersa vita laboraremus, quam ut & nostra con-
scientia satisfaceremus, & nostrorum salutem, quantum in nobis esset, consuleremus, Cum
autem non satis esse existimarem, nos ita consilio & ratione iustitiam administrare, ut
nostra fidei commissi populi, ius & honestatem colentes, placide tranquilleque viuerent,
nisi eò etiam perducerentur, ut Deum creatorem suum ac redemptorem ex verbo ipsius re-
cte cognoscerent: nam id vnicum est firmum fundamentum, cum cæterarum virtutum, cum vel maxime omnis
obedientia & vera erga Deum pietatis: Cœpimus toto animo de ista re cogitare, nihil cupientes prætermittere,
quod ad eam beatitudinem tum parandum, tum conseruandum pertineret.

Et si autem & ab ijs, qui nos proximè antecesserunt, Cognatis nostris, Palatinis ac Electoribus (quorum me-
moriæ cum amore & reuerentia vsurpamus) varia vtiliter & pie instituta sunt, ad gloriam Dei illustrandam,
& populum in officio retinendum: tamen ut ipsi in principio gubernationis nostræ experti sumus, non ea adhi-
bita est diligentia in illis Exsequendis, & ad vtilitatem publicam accommodandis, quam par fue-
rat in re tanta adhiberi. Quocirca minime mirum est, si ijs, qui sperati erant fructus, percipi non potuerunt. His
rebus per moti sumus, ut non solum, quæ ab ipsis recte instituta essent, reuocaremus ac restituere-
mus: verum etiam, ut quæ minus firma essent, fulciremus; quæ vero corrupta & deprauata ef-
sent, ea emendaremus & corrigeremus. Iacebant Scholæ, tenera iuuentus negligebatur, nulla
erat in religione Christiana cæta & consentiens institutio.

Itaque:

Itaque vel male, vel ad nullam certam normam, sed ad cuiusque arbitrium iuuentus erudiebatur, vel omnino non informabatur, sed rudis prorsus & impolita relinquebatur. Ex quo, pro dolor, cum alia infinita mala extiterunt, tum illud imprimis, ut aut vera religione non instructi, aut variis erroribus implicati, aut non necessariis questionibus onerati, infeliciter cum summa in scitia adolecerent. Cū haec tantis calamitates intueremur, & id quod res est cogitarem, videlicet nec Ecclesiam, nec Reipublicam, atque adeo ne familias quidem constitui, nec ullum honestari aut discipline inter ciues locum esse possit, si iuuentus à primis annis vna & consentienti voce ad veram sinceramque religionem instrueretur assidue, que in ea exercitaretur: rei necessitas fecit, ut huic malo, quae possemus ratione, quam celerissime occurreremus, ne in hac non postrema nostri muneris parte debitum officium merito à nobis desiderari possit. Quapropter re Theologis nostris, & quibus in nostra ditione praecipua Ecclesiarum cura est, commendata, negotium dedimus, ut Catechesin religionis Christianae, ex verbo Dei, Germanice & Latine conscriberent, quae postea non iuuentuti solum rectius prospiciatur, sed quo concionatores etiam & ludimagistri certam habeant & definitam formam, ad quam iuventutem in templis & scholis informent, ne pro suo arbitrio noua subinde instituant, aut ea tradant, quae verbo Dei non sunt consentanea.

Vestrum nunc porro erit, cum ob gloriam Dei, cum ob vestram, eorumque, qui & nostra & vestra fidei crediti sunt, salutem, hanc Catechesin grato animo excipere, eam pueris, cum in scholis, tum in Ecclesiis proponere, eorumque auribus & animis assidue ac diligenter inculcare, quo eam vita & factis paulatim exprimere assuescant. Quod si à vobis, ut & fides vestra & munus diuinitus impostum postulat, praestitum fuerit: optimam spem habemus fore, ut Deus Optimus Maximus propter Christum nostri miseris pœnas quas meriti sumus, remittat, & pro paterna sua bonitate vestros labores secundet, toti que regioni bene faciat. Quod ut ab eo toto pectore contendimus, ita vos etiam atque etiam monemus, ut nostram de vobis spem magis magisque confirmari studeatis.

EXCALVINI- ZATICATECHISMI CALVINO-HEIDELBER- GENSIS

DOMINICA PRIMA.

QVÆSTIO I.

*Quæ est unica consolatio in vitâ &
in morte?*

RESPONSIO.

QUOD animo pariter & corpore^a, siue viam siue moriar^b, non meus^c, sed fidissimi Domini & Seruatoris mei Iesu Christi [†] esse debeam ac possim proprius^d: qui pretioso suo Sanguine pro omnibus peccatis^e nostris plenissime satisfaciens^f, [†] nos ab omni potestate Diaboli liberauit^g; ^{*} nosque ira conseruat^h,

vt sine voluntate patris mei celestis, ne pilus quidem de meo capite possit cadere^h, imò verò etiam omni salutis [†] nostre seruire oporteatⁱ. Quocirca ^{*} spem quoque nostram de vitâ æterna [†] certam facit^k, vtque ipsi deinceps^l ^{*} viuamus, *promptos ac paratos* reddit.^l

^a 1. Cor. 6. v. 20. ^b Rom. 14, 7, 8 ^c 1. Cor. 6, 19. ^d 1. Cor. 3, 22. ^e 1. Cor. 6, 20. ^f 1. Ioh. 1, 7. ^g 1. Tim. 2, 6. ^h Heb. 2, 14, 15. ⁱ 2. Thef. 3, 3. ^j Iohan. 6, 39. ^k Matth. 10, 29, 30, 31. ^l Luc. 11, 18. ^m Rom. 8, 28. ⁿ Rom. 8, 16, 12. ^o Eph. 1, 14. ^p Luc. 1, 69. 74, 75. ^q Psal. 110, 3.

[†] meæ
^{*} me quoque
que suo
Spiritu
[†] certum
^{*} viuam,
promptum
ac para-

[†] sum

^{*} meis

[†] me

^{*} meque

Pp

AV-

A V T O R I T A T E S

Excaluinizatae

CATECHISMI CAL-
VINO-HEIDELBER-
gensis Excaluini-
zati.

a 1. Cor. 6, 20 *Glorificati & portate Deum in corpore vestro.* b Rom. 14, 7, 8. *Nemo enim nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur. Siue n. vivimus, siue morimur, Domini sumus.* &c. c 1. Cor. 6, 19. *Membra vestra templum sunt Dei Sancti, &c. & non estis vestri.*

RESP. a, b, c. De iure sumus Christi; at de Facto esse debemus & possumus. NOTA, Caluinista, ad persuadendam Fidem Speciale, in toto Catechismo fallit ab seſu ambiguo, capiens Communem Iuris, pro Speciali ac personali, qui est Facti. Proinde ibi de omnibus dicitur fidelibus iustus; estque de fide: Non autem de Me in singulari: ideoque hoc non est fidei, sed spei bonae cum timore. Qui sensus est & subsequentiū. d. e. f. g. h. i. k. l.

d. 1. Cor. 3, 22. *Omnia vestra sunt, vos autem Christi.* e. 1. Cor. 6, 20. *Empti enim estis pretio magno.* 1. Ioan. 1, 7. *Si in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce. Societatem habemus ad invicem, & Sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato.* 1. Tim. 2, 6. *Iesus qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus.* f. Hebr. 2, 14, 15. *Quia ergo pueri communicarunt Carni & Sanguini, & ipse similiter participavit eisdem; ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum.* g. 2. Th. 3, 3. *Fidelis Deus, qui confirmavit vos, & custodiet à malo.* Ioh. 6, 39. *Hae est autem voluntas Patris mei, qui misit me; ut omne, quod dedit mihi, non per-*

dam ex eo; sed resuscitem illud in novissimo die. h. Matt. 10, 29. *Nonne duo passeret, &c. Vestri autem capilli.* &c. Item Luc. 21, 18. *Ex his bene infertur Certitudo fidei ac salutis in Communitate male, in specie, persona, & de facto ut Luthero-caluinistae volunt i Rom. 8, 28. Scimus autem quoniam diligentib. Deum omnia cooperantur in bonum iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti.*

OMNIA, praeter peccatum expiandum voto, aut opere operato Sacramenti h. Ro. 8, 16, 17. *Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus Filij Dei. Si autem filij, haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi: Si tamen compatimur, ut & conglorificemur.* Eph. 1, 14. *Qui est pignus hereditatis nostrae, in redemptionem acquisitionis, &c.* 1. Luc. 1, 16. *Et erexit cornu salutis nobis.* v. 7 4. *Ut sine timore de manu inim. no. lib. serui. illi in sanctitate, &c.* Ps. 110, 3. *Confessio & magnificatio opus eius, & iustitia eius man. in saec.*

QVÆSTIO II.

Quot sunt tibi scitu necessaria, ut istam consolatione fruens, beatè viuas & moriaris?

RESP. Tria in ceteris. Primum, quanta sit peccati mei & miseriae meae magnitudo^a. Secundum, quopactò ab omni peccato & miseria liberer. b Tertium, quam gratiam Deo pro ea liberatione debeam. c
a b c Rom. 7, 24. Mat. 11, 28, 29, 30.

PRE-

PRIMA PARS DE
MISERIA HOMI-
NIS.

DOMINICA II.

QVÆSTIO III.

Vnde tuam miseriam cogno-
scis?

RESP. Ex lege Dei.
a Rom. 3. 10. Rom. 7. 7.

QVÆSTIO IV.

Quid à nobis postulat lex Dei?

RESP. Id nos docet Christus
lummatim Mat. 2. 2. *Diliges Dominum
Deum tuum, ex toto corde tuo, ex totâ a-
nimâ tuâ: ex totâ † mente tua, & ex o-
mnibus viribus tuis Hoc * est primum &
maximum mandatum. Secundum au-
tem simile est huic: Diliges proximum
tuum, sicut te ipsum. Ab istis duobus man-
datis tota lex pendet & propheta.*

Matth. 22. v. 37. item Marc. 12. 30. Luc.
10. 27.

QVÆSTIO V.

Num hac omnia perfecte seruare
potes?

RESP. † Maxime, a cum Deo. Na-
tura enim, licet vniuersâ, fauente gratiâ
propensus sum ad * amorem b Dei &
proximi. c

a Jerem. 13. 21. Rom. 3. 12. b Rom. 8. 7. c
Gal. 5. 19. 20. Tit. 3. 3.

a Jerem. 13. 28. *Si mutare potest et hiops pel-
lem suam, aut pardus varietates suas: & vos potes-
tis benefacere, cum didiceritis malum. Rom.
3. 12. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti;
non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.*

RESP. a Non quidem id ex natura: sed
ex gratia Dei possumus: Nam naturâ de-
clinauimus omnes & origine.

b Rom. 8. 7. *Quoniam sapientia carnis ini-
mica est Deo: legi enim Dei non est subiecta, nec e-
am potest.*

b Sapientia carnis est Concupiscentia in
actu secundo, non primo. Nam in se bona
est; ad vsam, indifferens: in vsu, bona vel
mala, pro voluntate. Mala in actu est con-
traria legi; & sic factum infectum fieri ne-
quit. Item. Quod est Naturale non est ipsa
Natura. At peccatum est contra naturam.
Item; Natura inclinatur, non Necessita-
mur, ad malum. Item: Nos amare Deum
naturale est: Et ex natura quodque amat
sui simile; homo hominem. Blasphematur
igitur hic Auctorem Naturæ Catechismus.

c Gal. 5. 19. 20. *Manifesta sunt autem opera
carnis: qua sunt fornicatio, immunditia, impu-
dicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, ini-
micitia, contentiones, amulationes, ira, rixa, dif-
fensiones, secta &c. Tit. 3. 3. Erasmus enim aliquan-
do & nos insipientes, increduli, errantes, seruien-
tes desiderijs & voluptatibus varijs, in malicia &
inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem.*

c Et ea sunt voluntatis cuiusque liberae;
non necessitatis naturalis. |

DOMINICA III.

QVÆSTIO VI.

Num ergo Deus hominem ita prauum &
peruersum condidit?

RESP. Nequaquam. Imo vero
bonum a, & ad imaginem sui b, con-
didit eum, hoc est, vera iustitia &

Pp 2 fan-

† cogita-
tione.
c istud

† Mini-
mè.
§ odium

sanctitate præditum; vt Deū creatorem suum rectè per fidem cognosceret, ex animo diligeret, cum eo beatus in æternum viueret, idque ad eum laudandum & celebrandum^d.

^a Gen. 1, 31. ^b Gen. 1, 27. ^c Ephes. 4, 24. ^d Prou. 16. 4.

QVÆSTIO VII.

Vnde igitur existit hæc natura humana prauitas?

RESP. Ex lapsu & inobedientia primorum parentum, Adami & Eua^a: hinc natura nostra ita est de-
† peccatis
prauata, vt omnes in † originali peccato concipiamur & nascamur^b, peccati fomitem nobiscum perseueraturum ferentes.

^a Ro. 5. 12. ^b Gen. 30. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Gen. 5. 3. Pl. 5. 1. 7. Ioh. 3. 6.

QVÆSTIO VII.

^a Rom. 5. 12. Sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit: in quo omnes peccauerunt.

RESP. ^a De Originali; non de actuali, prauitate loquitur, vt eaque lequentur. Calvinista autem intendit hęc suadere, Ipsam Concupiscentiam omnibus in hærentem esse peccatum quæ Originale, quæ Actuale, quod falsum.

^b Gen. 30. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Cernens autem Rachel, quod infœcunda esset, inuidit Sorori suæ, & ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar. Cui iratus respondit Iacob: Num pro Deo ego sum, qui priuauit te fructu ventris tui? At illa: Habeo, inquit, famulam Balam, ingredere ad illam, & pariat super genua mea, & habeam ex illa filios.

Deditque illi Balam in coniugium: quæ, ingresso ad se viro, concepit & peperit filium, Dixitque Rachel, iudicauit mihi Dominus, & exaudiuit vocem meam, dans mihi filium: & idcirco appellauit nomen eius Dan. Rursumque Balam concipiens peperit alterum. Gen. 5. 3. Vixit autem Adam centum triginta annis & genuit ad imaginem & similitudinem suam, naturalem, non moralem, Vocauitque nomen eius Seth. Pl. 5. 1. 7. Propterea Deus destruet te in finem: Ob malitiam actualem gentis, non naturæ vniuersæ: Euellet te & migrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium. Ioan. 3. 6. Quod natum est ex carne caro est: Infecta peccato Originali.

^b De actuali exempla sunt facti & personæ, non naturæ ac generis vniuersi.

QVÆSTIO VIII.

An vero a deo corrupti sumus, vt ad benè agendum prorsus non simus idonei, & ad omne vitium proclues?

RESP. † Minime^a Praesertim si per † Centenif
Spiritus Sanctum regeneremur^b in Baptismo vel Exhomologati.

^a Rom. 7. 18. 2. Cor. 3. 5. Gen. 8. 21. Iob. 15. 16. ^b Ioh. 5. 5.

Dicit, nisi per Spiritum S. regeneremur: Quia lauacrum aquæ negant Calvinista esse necessarium necessitate mediæ & præcepti.

^a Rom. 7. v. 18. Scio enim quia non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum. Nam velle adiacet mihi; perficere autem bonum, non inuenio. 2. Cor. 3. 5. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed si sufficientia nostra ex Deo est. Gen. 8. 21. Nequaquam vltima ledicam terræ propter homines. Sensus enim & cogitatio humani cordis in malum: prona sunt ab adolescentia sua. Iob. 15. 16. Quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quæ si aqua iniquitatis: ^b Ioh. 3. 5. Nisi quis renatus fuerit.

fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.

RESP. a Hæc de sola nudaque natura dicuntur verè, non de coniuncta gratiæ.

DOMINICA IV.

QVÆSTIO IX.

An non igitur Deus homini iniuriam facit, * quasi ab eo in lege flagitet, que præstare non queat?

* Mini-
meat.

RESP. † Maxime a: Nam Deus hominem talem condiderat, ut ea præstare posset b, Verum homo impulso Diabolo c, sua ipsius contumacia se & omnem posteritatem diuinis illis donis gratiæ orbauit d.

At Christus in melius omnia reparauit, ut legem quisque seruare possit ac debeat. Quare Deus eam præstari iuste flagitat.

a Rom. 1. 32. b Eccl. 7. 30. c. 2. Cor. 11. 3. d Rom. 5. 19. Gen. 3. 7.

a Rom. 7. 23. Qui cum iustitiam Dei cognouissent, non intellexerunt: quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: & non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

b Eccl. 7. 30. Memento quoniam nisi per illos natus non fuisset, & retribue illis, quomodo & illi tibi.

c 2. Cor. 11. 3. Timeo autem, ne sicut serpens. Etiam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, & excidat à simplicitate, que est in Christo.

d Rom. 5. 19. Sicut enim per inobedientiam vnus hominis, peccatores constituti sunt multi: & per vnus obedientiam iusti constituentur multi. Gen. 3. 7. Et aperti sunt oculi amborum:

cumque cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi peristromata.

RESP. Ista de peccatis agunt, ex voluntate libera, certa que malitia factis contra legem. At de naturæ corruptione est quæstio: an necessiterur ad transgrediendam legem: quod falsum. Nam natura inclinatur; ex Gratia retrahitur, si velit.

QVÆSTIO X.

Num Deus hanc contumaciam & defectionem, seu Originalem siue actualem, hominis dimittit impunitam?

RESP. Imò verò horrendis a modis irascitur b tum ob * innatum nobis c peccatum d, tum ob ea quæ ipsi committimus e, ea que iustissimo iudicio præsentibus f & æternis supplicijs g puniunt, quemadmodum ipse pronuntiat: Maledictus omnis, qui non permanet in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, ut ea faciat: Exceptis Ceremonialibus & Iudicialibus Iudaorum.

a Pl. 76, 8. Heb. 10. 31. b Psal. 5. 6. c Eph. 2. 3. Rom. 5. 14. d Rom. 1. 18. e Psal. 90. 7, 8, 9, 10, 11. Gen. 6. 12, 13, 17. Gen. 7. 17. 18. 19, 20, 21. Gen. 19. 24. f Esa. 66. 24, 2. Pet. 2. 9. Apoc. 14. 11. g Pl. 5. 5. 7.

e Eph. 2. vers. 3. In quibus & nos omnes aliquando conuersati sumus in desiderijs carnis nostræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus: natura filij iræ sicut & ceteri. Rom. 5. 14. Sed regnauit mors ab Adam vsque ad Moysen etiam in eos, qui non peccauerunt, in similitudinem præuicationis Adæ, qui est forma futuri.

RESP. c Erasmus filij iræ, actu, ob pecc. originale: potentia, per concupiscentiam voluntate malam faciendam à multis.

QVÆSTIO XI.

An non igitur Deus est misericors?

RESP. Est ille quidem misericors, verum ita ut etiam sit iustus^a. Quapropter postulat eius iustitia, quod aduersus summam Dei Maiestatem commissum est, nec per Baptismum aut Penitentiam expiatum, id quoque ut summis, hoc est sempiternis, cum animi, tum corporis supplicijs luat^b.

^a Exod. 34, 6, 7. ^b 2. Thess. 1, 5, 6, 7, 8, 9.

SECUNDA PARS
DE LIBERATIONE
HOMINIS.

DOMINICA V.

QVÆSTIO XII.

Quoniam igitur iusto Dei iudicio temporalibus & aternis pœnis obnoxij sumus, estne reliqua vlla ratio aut via, quâ his pœnis liberemur, & Deo reconciliemur?

RESP. Vult Deus suæ iustitiæ satisfieri^a, quocirca necesse est, vel per nos^b vel per alium satisfaciamus^c.

^a Deut. 27. 26. ^b Ezech. 18, 4. ^c Pf. 69. 5, 2. Cor. 5, 21.

QVÆSTIO XIII.

Possimusne ipsi per nos satisfacere?

RESP. † *Aliqua ex parte^a: * Nisi^b + Nulla^c debitum in singulos dies augeamus^d peccatis peccata accumulantes.*

^a Iob. 9, 2. ^b Rom 2, 5.

^c Iob. 9, 2. *Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere vnum pro mille.*

RESP. ^a Ex rigore iustitiæ, verum est: at poterit, vi promissionis factæ, & sibi rite applicatæ.

QVÆSTIO XIV.

Potestne vlla creaturarum, in cœlo vel in terrâ que tantum creatura sit, pro nobis satisfacere?

RESP. Nulla. Nam principio non vult Deus, quod homo peccauit, id in vlla alia creatura plectere^a, ad condignam satisfactionem. Deinde nec potest quidem, quod nihil nisi creatura sit, iram Dei aduersus peccatum sustinere, & alios ab ea liberare^b.

^a Gen. 2. 17. ^b Ierem. 4. 4. Pf. 130. 1.

QVÆSTIO XV.

Qualis ergo quarendus est Mediator?

RESP. Qui verus quidem homo sit^a, ac perfectè iustus^b, & tamen omnibus creaturis potentior, hoc est, qui simul etiam sit verus Deus^c.

^a 1. Cor. 15, 21. Hebr. 2, 14. Hebr. 2, 17. ^b Heb. 7, 26. ^c Ose. 1, 7. Ier. 23, 6.

DO-

DOMINICA VI.

QVÆSTIO XVI.

*Cur necesse est, eum verum hominem
& quidem perfecte iustum
esse?*

RESP. Quia iustitia Dei postulat, ut eadem natura humana, quæ peccavit, ipsa pro peccato dependat^a, qui vero ipse peccator esset, pro alijs dependere non posset^b de condigno.

^a Exod. 32, 33. ^b Heb. 7, 26, 27.

QVÆSTIO XVII.

*Quare oportet eum simul etiam verè
Deum esse?*

RESP. Ut potentia suæ diuinitatis, onus iræ diuinæ carne sua sustinere^a, nobisque amissam iustitiam & vitam reparare^b, ac restituere possit^c.

^a Esa. 9, 6. Esa. 53, 4. 2. Cor. 13, 4. ^b Ier. 33, 16. Esa. 53, 5, 11. ^c 1. Ioh. 4, 9.

QVÆSTIO XVIII.

*Quis autem est ille Mediator, qui simul est
verus Deus, & verus ac perfectè
iustus homo?*

RESP. Dominus noster Iesus Christus^a, qui factus est nobis sapientia à Deo, iustitia, sanctificatio & redemptio^b.

^a 1. Tim. 2, 5. Ioh. 1, 1, 2, 3, 4, 5. Ioh. 1, 14. Philip. 2, 7, 11. Per. 3, 18. ^b 1. Cor. 1, 30.

QVÆSTIO XIX.

Vnde id scis?

RESP. Ex Euangelio, quod Deus, primum in paradiso patefecit^a, ac deinceps per Patriarchas^b, & Prophetas^c propagauit, sacrificijs reliquisque ceremonijs legis adumbravit^d, ad extremum vero per filium suum Unigenitum compleuit^e.

^a Gen. 3, 14. ^b Gen. 22, 18. Gen. 26, 4. Gen. 28, 14. Gen. 49, 10. ^c Act. 3, 24. Act. 10, 43. ^d Heb. 10, 1. Col. 2, 16, 17. ^e Ioh. 2, 29. 1. Cor. 5, 7. Act. 13, 32, 33.

DOMINICA VII.

QVÆSTIO XX.

*Num igitur omnibus hominibus, qui in
Adamo perierant, per Christum sa-
lus redditur?*

RESP. Non omnibus: verum ijs tantum, qui vera viuæque fide ipsi inseruntur, eiusque beneficia amplectuntur^b cum vero Sacramentorum usu.

^a Matt. 7, 13, 14. Matt. 7, 21. ^b Ioh. 3, 16, 17, 18, Ioh. 3, 36.

QVÆSTIO XXI.

Quid est Fides?

Est † tantum^a gratia infusa, qua † non firmiter assentior omnibus, qua^a notitia^a: Deus nobis in^a verbo suo Scripto & Tradito patefecit^b: † non autem est † sed etiam solum certa fiducia^c, à Spiritu Sancto^d per Euangelium^e in corde

* Et

* meo f

** Fidelium accensa, qua in Deo acquiesco, certo statuens, non solum alijs, sed forsitan & mihi quoque indigno, remissionem peccatorum, æternam iustitiam & vitam donatam esse, idque gratis ex Dei misericordia^h, propter vnus Christi meritumⁱ primario, secundario etiam propter cuiusque meritoriam cooperationem.*

a Iacob. 2, 19. Luc 8, 13. *b* Act. 24, 14. c. Hebr. 10, 1. Rom 4, 20, 21. Ephes. 3, 12. d. 2. Cor. 4, 13. e. Rom 10, 17. f. Rom. 10. 10. g. 2. Sam. 12, 13. Psal. 103, 1, 2, 3. Mat. 9, 2. Rom. 10, 9. Galat. 2, 20. 2. Tim. 4, 8. h. Ephes. 2, 8, 9. i. Eph. 1, 7. Col. 1, 14.

a Iacob. 2. v. 19. Tu credis quoniam vnus est Deus; benefacis: & Dæmones credunt, & contremiscunt; Luc. 8, 13. Qui supra petram: qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent: quia ad tempus credunt.

RESP. Atqui hæc Fides est, non Notitia propriè dicta, nec Fiducia.

b Act. 24, 24. Secundum sectam, quam dicunt hæresim, sic deseruio Patri & Deo meo, credens omnibus quæ in lege & Prophetis scripta sunt, spem habens in Deum.

b **RESP.** Bene omnibus; sed non solum iis omnibus. Credens; non solum Fidens, minus noscens omnia.

c Heb. 10, 1. Vnquam enim habens Lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum; per singulos annos eisdem ipsis hostiis quas offerunt indesinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere: alioquin cessassent offerri. &c. Rom. 4, 20, 21. In re promissione etiam Dei non hesitauit dissidentia, sed confortatus est fide, Dans gloriam Deo, plenissime sciens, quia quacunque promisit, potense est & facere.

RESP. Testatur hic fidem & spem; non quod fides sit fiducia: Clara est distinctio vtriusque.

f Rom. 10, 10. Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem fit confessio ad salutem.

RESP. f. Quia Corde, ergone & in Meo in-

fallibiliter? vbi de Meo Scriptura?

g 2. Reg. 12, 13. Peccavi Domino. Dixit que Nathan ad Dauid; Dominus quoque transtulit peccatum tuum. Pl. 192, 3. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas. Mat. 9, 2. Dixit que paralytico; Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Rom. 10, 9. Si Confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitauit à mortuis: saluus eris. Gal. 2, 20. Vivo autem iam non ego; vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filij Dei qui dilexit me, & tradidit se me ipsum pro me. 2. Tim. 4, 8. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. Non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt aduentum eius.

RESP. hæc vni facta reuelatio de salutis suæ certitudine, non simul facta singulis censeri debet. Vult, potestque propitiari omnibus; sed qui se capacem reddat, scit nemo, nisi cui personaliter reuelatur, vt Paralytico, Paulo. &c.

h Eph. 2, 9. Gratia enim estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis. Dei enim Donum est: Non ex operibus, vt ne quis gloriatur.

h **RESP.** Principaliter ex gratiâ, non ex operibus, nisi accidenter, & tamen vere.

i Eph. 1, 7. In quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum, secundum diuitias gratiæ eius quæ superabundauit in nobis. Col. 1, 14. Idem eisdem verbis.

Non excludit meritum operum bonorum.

QVÆSTIO XXII.

Quæ sunt illa, quæ necesse est hominem Christianum credere?

RESP. Omnia quæ nobis in Euangelio præcipiuntur & promittuntur: quorum ferè potiorum summa in Symbolo Apostolico, seu in capitibus

tibus Catholicæ & indubitatæ omnium Christianorum fidei, breuiter comprehenditur:

Hæc est, quæ in Verbo Scripto ac Tradito continentur. Nam Symbolum est traditum.

a Marc. 1. 15. Marc. 16. 15, 16.

QVÆSTIO XXIII.

Quod est illud Symbolum?

RESP. Credo in Deum, Patrem omnipotentem creatorem cali & terra.

Et in Iesum Christum, Filium eius unigenitum, Dominum nostrum, qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria virgine, passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus, descendit ad inferna, * inferos, tertio die resurrexit à mortuis, ascendit ad cælos, sedet ad dextram Dei patris omnipotentis, unde venturus est iudicare vivos & mortuos.

† crede Credo in Spiritum Sanctum, † sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, & vitam æternam. Amen.

DOMINICA VIII.

QVÆSTIO XXIV.

In quot partes distribuitur hoc Symbolum?

RESP. In tres partes. Prima est de æterno Patre, & nostri creatio-
ne. Altera est de Filio, & nostri redē-

ptione. Tertia est de Spiritu Sancto, & nostri sanctificatione.

QVÆSTIO XXV.

Cum una tantum sit essentia diuini, cur tres istos nominas? Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum?

RESP. Quia Deus ita se in suo Verbo patefecit, quod tres hæ distinctæ personæ sint vnus ille verus & æternus Deus & coequalis.

a Marc. 12. 29. ex Deut. 6, 4. 1. Cor. 8, 4. Esa. 48, 16, 17. Mat. 3. 16, 17, Mat. 28, 19. Ioh. 5, 32. Ioh. 14, 16. Ioh. 15. 26. 1. Ioh. 5, 7. Ioh. 10, 30.

DE PATRE

DOMINICA IX.

QVÆSTIO XXVI.

Quid credis cum dicis: Credo in Deum Patrem omnipotentem creatorem cali & terræ?

RESP. Credo, æternum Patrem Domini nostri Iesu Christi, (qui cælum & terram cum omnibus, quæ in ijs sunt, ex nihilo creauit, & quique eadem æterno suo consilio & prouidentia sustentat ac gubernat,) propter semetipsum & Christum, Deum meum & patrem meum esse. Itaque sic *in eum spero*, sic in eo acquiesco, vt non dubitem, quin prouisurus sit omnibus,

Qq tum

tum animo, tum corpori meo necessarius: quin etiam, quæ mihi mala (*præter peccata*) in hac ærumnosa vita immittit, ea in meam salutem sit conuersurus^h cum & facere id possit, ut omnipotens Deusⁱ, & facere id velit, ut benignus pater^k.

^a Eph. 1, 3. ^b Jerem. 32, 17. ^c Act. 4, 24. ^d Heb. 11, 3. ^e Eph. 1, 11. ^f Pl. 148, 1. 2, 3, 4, 5, 6. ^g Io. 5, 17. ^h Eph. 1, 5, 6. ⁱ Ioh. 20, 17. ^j Ioh. 3, 1. ^k Psa. 118, 8. ^l Prou. 3, 5, 6. ^m Pet. 5, 7. ⁿ Heb. 12. ^o Ioh. 12. ^p Psal. 115, 3. ^q Plal. 135, 5, 6. ^r Psal. 103, 13. ^s Esa. 49, 15, 16. ^t Mat. 7, 11.

DOMINICA X.

QVÆSTIO XXVII.

Quid est Prouidentia Dei?

RESP. Omnipotens^a & ubique præfens^b Dei vis, quæ cælum & terram cum omnibus creaturis tanquam manu sustinet ac gubernat: c^c ut quæ terra nascuntur, pluuia item & siccitas, fertilitas & sterilitas, cibus & potus^d, bona & aduersa ualendo^e, diuitiæ & paupertas^f omnia denique (*præter peccatum*) non temere aut fortuito, sed paterno eius consilio & voluntate contingant.

^a Pl. 89, 14. ^b Esa. 40, 26. ^c Pl. 139, 7, 8, 9, 10. ^d Act. 17, 27. ^e Esa. 40, 12. ^f Act. 17, 28. ^g Pl. 104, 13, 14, 15, 16. ^h Act. 4, 17. ⁱ Exo. 15, 26. ^j Iob. 5, 18, 19. ^k Sam. 2, 7. ^l Prou. 2, 2. ^m Thr. 3, 37, 38. ⁿ Eccl. 45, 7. ^o Mat. 10, 29, 30, 31.

QVÆSTIO XXVIII.

Quid nobis prodest hæc cognitio Creationis & Prouidentia diuina?

RESP. Ut in aduersis patientes^a, in secundis grati simus^b, in futurum vero optimam in Deo fidissimo patre, spem repositam habeamus^c, certo ^d *spèrantes*, nihil esse^e quod nos ab eius amore abstrahat^f, *nisi uelimus*; quandoquidem omnes creaturæ ita sunt in eius potestate, ut sine eius arbitrio non modo nihil agere, sed ne moueri quidem possint^g: *exceptis libero arbitrio pradiis, ex quibus suum cuique peccatum est, & non ex Deo.*

^a Psal. 39, 10. ^b Iob. 1, 21, 22. ^c Dent. 8, 10. ^d 2. Cor. 1, 10. ^e Rom. 8, 35. ^f Rom. 8, 38, 39. ^g Act. 17, 28. ^h Prou. 21, 1.

DE FILIO.

DOMINICA XI.

QVÆSTIO XXIX.

Quare Filius Dei appellatur Iesus, hoc est, Saluator?

RESP. Quia nos saluat ab omnibus peccatis nostris^a, *nisi uelimus*: nec ulla salus *ultima* aliunde peti debet, ut à Deo; nec alibi reperiri potest^b: *salua Sanctorum intercessione.*

^a Mat. 1, 21. ^b Act. 4, 12. ^c 1. Cor. 1, 11.

^d Mat. 1, 21. *Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.*

RESP. ^a Ipse, sed & Sancti quodam modo saluare possunt cum, & in iplo.

^b Act. 4, 12. *Qui factus est in Capro anguli & non est in alio aliquo salus: Sic, ut in Deo. Nec enim aliud nomen est sub celo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Principaliter, 1. Cor.*

Cor. 3. 11. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere. At potest superædificare, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus.

um, sed nostram infirmitatem & indignitatem.

QVÆSTIO XXX.

Creduntne igitur illi in unicum summum Seruatorem Iesum, qui à Sanctis, aut à se aut aliunde felicitatem aut salutem querunt?

* Non.
Est
† quidē,
* tamen
† aut
* non
† aut

RESP. * Ita. Etenim verbo, † eo Seruatore gloriantur, & reip̄a * non abnegant unicum summum Seruatorem Iesum. Necessè est enim, † & Iesum * esse perfectum Seruatorem^a, † & qui eum Seruatorem vera fide amplectuntur, eos omnia in ipso possidere, mediate vel immediate, quæ ad salutem requiruntur^b.

^a Col. 1. 19. 20. Col. 2. 10. b Ioh. 1. 14. Ioh. 1. 16. Heb. 7. 25.

^a Col. 1. v. 19. 20. Ut sit in omnibus ipse Primatum tenens: quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare; & per eum reconcilians omnia in ipsum, pacificans per Sanguinem Crucis eius siue quæ in terris siue quæ in cælis sunt. Col. 2. 10. Estis in illo repleti, qui est Caput omnis Principatus & Potestatis.

RESP. a Primari ad saluandum non de rogat intercessio Sanctorum plus, quam Principatui Ministerium famulorum. Facta horum tribuuntur illi.

b Ioh. 1. 14. Et Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. 16. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Heb. 7. 2. Unde & saluare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper viuens ad interpellandum pro nobis.

RESP. Cum h. sce stat salua Sanctorum Intercessio; non quæ sit de absoluta necessitate medij necessaria, vt primariò saluans per se; sed utilis sit vt adiuuans, non De-

DOMINICA XII.

QVÆSTIO XXXI.

Quare appellatur Christus, hoc est, vnctus?

RESP. Quod à patre^a ordinatus^b, & Spiritu Sancto vnctus sit, c summus propheta ac doctor^d, qui nobis arcanum consilium & omnem voluntatem patris de redemptione nostri patefecit^e; & summus pontifex^f, qui nos vnico sacrificio cruento sui corporis redemit^g, nunc quoque pretium redemptionis per S. Sacramenta nobis applicat, ac assidue pro nobis apud patrem intercedit^h, & Rexⁱ, qui nos suo verbo^k & spiritu in Ecclesia sua sub visibili Capite gubernat, & partem nobis salutem tuetur ac conseruat^m.

^a Act. 4. 27. b Luc. 4. 18. ex Esa. 61. 1. Act. 2. 36. c Heb. 1. 9. ex Pl. 45. 8. Act. 10. 38. d Act. 3. 22. ex Deut. 18. 15, Mat. 17. 5. e Io. 15. 18. Ioh. 15. 15. f Psal. 110. 4. Hebr. 3. 1. g Hebr. 10. 10. Heb. 10. 4. h Rom. 3. 34. i Psal. 2. 6. Ioh. 18. 27. k Pl. 110. 2. Pl. 119. 105. l Psal. 143. 10. Ioh. 16. 7. 13. m Ioh. 10. 27.

QVÆSTIO XXXII.

Cur verò tu Christianus appellaris?

RESP. Quod per Baptismum & fidem
Qq 2 dem

dem membrum sum Iesu Christi^a,
& vnctionis ipsius particeps: ^b vt &
nomen eius confitear^c, meque si-
stam ipsi viuam gratitudinis hosti-
am^d, & in hac vita contra pecca-
tum, & Satanam libera ab peccatis
mortalibus & bona conscientia pu-
gnem^e, & postea æternum cum
Christo regnum in omnes creatu-
rasteneam^f.

^a 1. Ioh. 2. 20. Gal. 4. 6. b 1. Ioa. 2. 27. 2. Cor.
1. 21. 2. 22. c 1. Pet. 2. 9. d 1. Pet. 2. 5. Rom. 12. 1. e
Rom. 6. 12. 13. Eph. 6. 12. 1. Pet. 5. 8. 9. f Apoc.
3. 21. 2. Tim. 2. 12.

^a Ioh. 2. 20. Vos vnctionem habetis à Sancto,
& nostis omnes, Gal. 4. 6. Quoniam estis filij, mi-
sit Deus spiritum filij sui in corda vestra clamam-
tem Abba pater.

RESP. ^a Hinc Christiani sumus, & filij,
an iræ autem quisque vel gratiæ, nemo
scit: sicut & viuumne, an mortuum sit mem-
brum.

DOMINICA XIII.

QVÆSTIO XXXIII.

*Quam ob causam Christus vocatur Fili-
us Dei unigenitus, cum nos quoque
sumus filij Dei?*

RESP. Quia solus Christus est
coæternus^a *coequalis*, & naturalis^b
æterni patris filius: nos autem pro-
pter eum ex gratia à patre adoptati
sumus^c.

^a Hebr. 9. 14. 1. Ioh. 1. 1. 2. 3. b Hebr. 1. 2. 3.
Ioh. 5. 18. Rom. 8. 32. c Eph. 1. 5. 6. Ioh. 1. 12.
Gal. 3. 26.

QVÆSTIO XXXIV.

*Quâ de causâ appellas eum Dominum
nostrum?*

RESP. Quia corpus & animam
nostram^a à peccatis^b, non auro nec
argento, sed pretioso suo sanguine
redimens^c, & ab omni potestate
Diaboli liberans^d, nos sibi propri-
os vindicauit^e, *tantum ne ab eo desci-*
scamus volentes.

^a 1. Cor. 6. 20. b Col. 1. 14. c 1. Pet. 1. 18. 19.
d Hebr. 2. 14. 15. e Tit. 2. 14.

DOMINICA XIV.

QVÆSTIO XXXV.

*Quid credis? cum dicis, Conceptus est
per Spiritum Sanctum, Natus ex
Maria virgine?*

RESP. Quod ipse Filius Dei^a qui
est & permanet verus Patri *coequalis*,
& æternus Deus^b, naturam vere hu-
manam^c, ex carne & sanguine *perpe-*
tua Virginis Mariæ^d, operatione
Spiritus Sancti^e assumpsit^f, vt sit ve-
rum semen Dauidis^g, fratribus suis
per omnia similis^h, excepto pecca-
toⁱ.

^a Gal. 4. 4. b 1. Ioh. 5. 10. Rom. 9. 5. Hebr. 1.
10. 11. 12. c 1. Ioh. 1. 1. 2. Luc. 2. 4. 39. Mat. 26. 38.
d Esa. 7. 14. Luc. 1. 26. 27. 30. 31. 32. Mat. 1. 23.
e Luc. 1. 34. 35. f Hebr. 2. 16. Ioh. 1. 14. 1. Tim. 3.
16. g Act. 2. 30. Act. 13. 22. 23. h Hebr. 2. 17.
Philip. 2. 7. i 1. Ioh. 3. 5. Hebr. 4. 15.

QVÆ-

DOMINICA XVI.

QVÆSTIO XL.

Cur necesse fuit, ut Christus ad Mortem usque se demitteret?

RESP. Propterea quod iustitiæ^a & veritati Dei^b nullo alio pacto pro nostris peccatis potuit satisfieri, quam ipsa morte filij Dei, qua Homo erat.

^a Rom. 1. 32. ^b Gen. 2. 17. Gen. 3. 15.

QVÆSTIO XLI.

Quare etiam Sepultus est?

RESP. Ut eo testatum faceret, se vere mortuum esse^a, quoad solam Humanitatem.

^a Mar. 15. 42. 43. 44. 45.

QVÆSTIO XLII.

At, cum Christus pro nobis mortem oppetierit, cur nobis quoque est moriendum?

* non
† sed
RESP. Mors nostra^{*} est aliqua pro peccatis nostris satisfactio^a, † non omnis peccati abolitio^b: & est transitus in vitam æternam^c, mediata vel immediate post dandam.

^a Matt. 16. 26. ^b Hebr. 14. 10. ^c Philip. 1. 21. Phil. 1. 23.

^a Mat. 16. 26. Quid enim prodest homini si v-

niuersum mūdum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur.

RESP. ^a Quid ergo? Mors non est pro peccatis aliqua satisfactio? Negatur consequentia.

^c Phil. 1. 21. Mihi enim viuere Christus est, & mori lucrum, 23. Cupio dissolui & esse cum Christo.

RESP. ^c Sic esse cuique potest; non tamen est, nisi paucis Deo notis.

QVÆSTIO XLIII.

Quid præterea capimus commodi ex Sacrificio & Morte Christi?

RESP. Quod virtute eius mortis^a, vetus noster homo vna cum eo crucifigi^{*} debeat^b, interimi[†], ac se-^{* cur,} peliri^{*d}, ne prauæ cupiditates & desideria carnis posthac in nobis regnent^c, nisi uelimus: sed ut nos ipsos ei hostiam gratitudinis offeramus^f.

^a Rom. 6. 5. Ioh. 17. 19. ^b Rom. 6. 6. Gal. 5. 24. ^c Rom. 6. 8. Rom. 6. 11. ^d Rom. 6. 4. Col. 2. 12. ^e Rom. 6. 6. 14. ^f Pl 51. 19. Rom. 6. 13.

QVÆSTIO XLIV.

Cur additur? Descendit ad inferos?

RESP. Ut in summis doloribus & grauissimis tentationibus me hac consolatione sustentem, quod Dominus meus Iesus Christus inenarrabilibus animi (ui sensuum, non Rationalis, angustijs, cruciatibus & terroribus (absque infernali pœna sensus vel damni) in quos cum antea, tum maxi-

maxime in cruce pendens, fuerat
demerfus ^a quantum voluit; nos t̄ ab
angust. js & cruciatibus inferni li-
berauerit ^b. sed ut & fide viua compa-
riamur pœnitentes.

^a Pl. 3. o. 4. Pl. 86. 13. b Esa. 53. 3. 5. r. Cor. 15.
55. 57.

^a Act. 1. 9. b Marc. 16. 9. Luc. 24. 50. 52. c
Ioh. 16. 7. d Act. 3. 21.

QVÆSTIO XLVII.

An ergo Christus non est nobiscum vsque
ad finem mundi, quemadmodum
nobis promisit?

DOMINICA XVIII.

QVÆSTIO XLV.

Quid nobis prodest Resurrectio
Christi?

RESP. Primum, sua resurrectione
mortem deuicit, vt nos posset e-
ius iustitiæ, quam nobis sua morte
pepererat, participes facere ^a. Deinde,
nos quoque iam eius potentia
ad nouam vitam excitamur ^b. Postremo,
resurrectio Capitis nostri
Christi nobis gloriose resurrectionis
nostræ pignus est ^c.

^a Rom. 4. 25. 1. Cor. 15. 17. b Rom. 6. 4. 8.
Col. 2. 12. 13. c 1. Cor. 15. 20. 21. r. Thef. 4. 14.

RESP. Christus est verus Deus
& verus homo. Itaque secundum
naturam humanam ordinariè, nisi Sa-
cramentaliter, iam non est in terra ^a;
at secundum diuinitatem suam, ma-
iestatem ^b, gratiam & spiritum, nul-
lo vnquam tempore à nobis abest ^c;
nisi peccatis nostris gratiam eius quisque
excludamus.

^a Ioh. 16. 18. Mat. 16. 11. Heb. 8. 4. b. Ier. 23.
24. c 2. Cor. 1. 13. Ioh. 14. 16.

QVÆSTIO XLVIII.

An vero isto pacto due nature in Christo
non disuelluntur; si non sit natura
humana vbicunque est di-
uina?

RESP. Minime. Nam cum Di-
uinitas comprehendi non queat, &
virtute sua omni loco præsens sit ^a,
necessario consequitur, esse eam a-
lubi quidem etiam extra naturam
suam humanam, quam assumpsit ^b;
^a & nihilominus tamen esse in ea ^c sed
dem, eique personaliter vnitam per
manere ^c; at vtrumque modo non vno.

^a Iob. 11. 8. Act. 17. 27. b Ioh. 3. 13. c Col.
2. 9.

QVÆSTIO XLVI.

Quomodo intelligis istud? Ascendit
ad celos.

RESP. Quod adspicientibus di-
scipulis ^a Christus de terra in cœ-
lum vi propria sublatus est ^b, atque
etiamnum nostra causa ibidem est
^c & erit (vt tamen sit & alibi; præsertim
in S. Eucharistia.) d. nec redeat ad iu-
dicandum viuos & mortuos ^d.

D O.

DOMINICA XVIII.

QVÆSTIO XLIX.

Quem fructum nobis adfert Ascensio Christi in calum?

RESP. Primum, quod in cœlo apud patrem pro nobis intercedit ^a. Deinde, quod carnem nostram in cœlo habemus, ut eo, tanquam certo pignore, confirmemur fore, ut ipse, qui Caput nostrum est, nos sua membra ad se extollat ^b, (*ni cor impunitens obstiterit.*) Tertio, quod nobis suum Spiritum mutui pignoris loco mittit ^c, cuius efficacia non terrena sed superna quærimus, (*ni sit mens lana:*) ubi ipse est ad dextram DEI sedens ^d.

^a Heb. 9. 24. Rom. 8. 34. ^b Eph. 2. 6. Ioh. 14. 2. 3. ^c Ioh. 16. 7. Eph. 1. 13. ^d Col. 3. 1. 2. 3.

QVÆSTIO L.

Cur additur? Sedet ad Dextram Dei.

RESP. Quia Christus ideo in cœlum ascendit, ut se ibi ^a Caput Ecclesiæ suæ declararet ^b, per quod pater omnia gubernat ^c, *ut ita meritum in terris.*

^a Ephes. 1. 20. Hebr. 1. 3. Hebr. 8. 1. ^b Ephes. 1. 22. 23. Col. 1. 18. ^c Ioh. 5. 22. Mat. 28. 18. 1. Cor. 15. 25.

DOMINICA XIX.

QVÆSTIO LI.

Quid nobis prodest hæc Gloria nostri Capitis Christi?

RESP. Primum, quod per Spiritum Sanctum in nos, sua membra, cœlestia dona effundit ^a. *Si obicem non opponamus.*

Deinde, quod nos sua potentia contra omnes hostes protegit ac defendit ^b.

^a Act. 2. 33. Eph. 4. 8. ^b Ioh. 10. 28. Ioh. 12. 31. Ioh. 16. 33. 2. Cor. 12. 9. Of. 13. 14.

QVÆSTIO LII.

Quid te consolatur Reditus Christi ad iudicandum vivos & mortuos?

RESP. Quod in omnibus miseriis & persecutionibus erecto capite ^a, eundem illum, qui te prius pro ^{*} nobis iudicio Dei statuit, & maledictionem omnem [†] nobis abstulit, iudicem è cœlo expecto ^b; qui omnes suos & meos hostes in æternas pœnas abiiciat ^c, me vero *ita sperantem ac orantem, licet immeritum*, cum omnib. electis ad se in cœlestia gaudia & sempiternam gloriam traducat ^d. *si dignus inueniar.*

^a Luc. 21. 28. ^b Act. 10. 39. 40. 42. Ioh. 19. 37. ex Zach. 12. 10. ^c Apoc. 20. 10. 2. Thes. 1. 7. 8. 9. 10. ^d Ioh. 14. 3. Ioh. 17. 24. 1. Thes. 1. 17.

DE

in particulari, sunt spei, & quoad nos incerta; quoad Deum, & in se, certa.

DE SPIRITU SANCTO.

DOMINICA XX.

QVÆSTIO LIII.

Quid credis de Spiritu Sancto?

RESP. Primum, quod sit verus *coequalis*, & *coæternus* Deus cum æterno Patre & Filio^a. Deinde, quod ** nobis* quoque datus sit^b, ut *† nos* per veram fidem, Christi & omnium eius beneficiorum participes faciat^c, ** nos* consoletur^d, & *† nobiscum* in æternum maneat^e.

* mihi
† me

* me
† mecum

^a 1. Ioh. 1. 7. Act. 5. 3. 4. ^b Act. 2. 17. 18. ex Ioc. 2. 28. Act. 2. 39. ^c Rom. 8. 9. 1. Cor. 12. 3. Eph. 3. 16. ^d Ioh. 15. 26. ^e Ioh. 14. 16. 17.

^b Act. 2. 17. 18. Et erit in nouissimis diebus, effundam de spiritu meo super omnem terram: & prophetabunt filij vestri, & filia vestra: & iuvenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somnabunt. 39. Vobis enim est repromissio, & filijs vestris. & omnibus, qui longe sunt, quoscumque aduocauerit Dominus.

RESP. ^b Fidem hæc inferunt, sed non specialem. Adeo multi sunt vocati; pauci vero electi. Sequentia similiter.

^c Rom. 8. 9. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu: si autem spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. 1. Cor. 12. 3. Nemo in spiritu Dei loquens dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in spiritu sancto. Eph. 3. 16. Det vobis secundum diuitias gloriae suae virtute corroborari per spiritum eius in interiorem hominem.

RESP. Hæc in genere sunt fidei & certæ

DOMINICA XXI.

QVÆSTIO LIV.

Quid credis de Sancta & Catholica Christi Ecclesia?

RESP. Credo, filium Dei^a, ab initio mundi^b ad finem usque^c, sibi ex vniuerso genere humano^d, *visibilem* Cœtum ad vitam æternam electum^e, per Spiritum suum^f, *merita*, & verbum^g, in *Sacramentis* & *vera fide viuua* contentientem^h, colligere, *sub vno in terris Capite Papa*, tueri ac seruareⁱ: meque viuuum eius Cœtus membrum esse *debere ac posse*^k, & perpetuo mansurum^l *sperare*.

^a Eph. 4. 11. 12. ^b Luc. 11. 49. 50. 51. Gen. 4. 4. 5. Gen. 4. 26. Gen. 8. 20. Gen. 12. 81. Gen. 26. 25. & 35. 7. ^c Matth. 28. 20. 1. Cor. 11. 26. ^d Pl. 2. 7. 8. Apoc. 5. 9. ^e Rom. 8. 28. 30. Ioh. 10. 26. 27. 28. 1. Petr. 2. 9. ^f Rom. 15. 17. 18. 19. ^g Ro. 15. 17. 18. 19. ^h Eph. 4. 4. Eph. 4. 13. ⁱ Mat. 16. 18. ^k Ephes. 2. 19. 20. 21. 22. ^l Plal. 23. 6. 1. Cor. 1. 8. 9.

RESP. Hæc autoritates sonant sapiuntque, vt similes supra.

QVÆSTIO LV.

Quid sibi vult Communio Sanctorum?

RESP. Primum, quod vniuersi & singuli credentes, Christi^a & omnium

R r nium

nium eius bonorum ^b, ac *Sanctorum* in caelo & in terra, tanquam ipsius mēbra ^c, communionem ^{* habere possint ac debeant}. Deinde, quod singuli, quæ acceperunt dona, in commune commodum & vniuersorum salutem promptè & alacriter conferre debeant ^d.

^a 1. Ioh. 1. 3. ^b Rom. 8. 32. Ioh. 1. 16. ^c Eph. 5. 29. 30. Col. 2. 19. ^d Ephes. 4. 15. 16. 1. Petr. 4. 10.

QVÆSTIO LVI.

Quid credis de Remissione peccatorum?

^{† meorū} RESP. Deum propter satisfactionem Christi ^a, ^{† nostrorum} peccatorum, atque illius etiam *originalis* prauitatis, cum qua mihi per omnem vitam pugnandum est ^b, ^{* maculam} omnē deposuisse ^c, & ^{† nos} iustitia Christi gratis donare ^d, ne vquam in iudicium ^{* damnationis} veniamus; nisi relapsi & impenitentes sequi mereamur.

^a Eph. 7. ^b Psal. 103. 3. Rom. 7. 24. 25. Ro. 8. 1. ^c Ierem. 31. 34. ^d Rom. 3. 24. ^e Ioh. 5. 24. Ro. 8. 33.

^b Psal. 102. 3. *Qui sanat omnes infirmitates tuas.* Rom. 7. 24. *Quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum &c.* Igitur ego ipse mente seruo legi Dei; carne autem, legi peccati. Rom. 8. 1. *Nihil ergo nunc damnationis est ijs, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant.*

^b RESP. Morales sanat defectus; non autem naturales, in quibus est & Concupiscentia; quæ mors est non actualiter, in se, sed occasionaliter, inclinans ad peccandum. In qua iusti se habent passiuè & inuo-

luntarie: Et sic vitæ est, non damnationis. ^c Ier. 31. 34. *Omnes cognoscunt me à minimo eorum vsque ad maximum, ait Dominus: quia propitiabor iniquitati eorum & peccati eorum, non memorabor amplius.*

^c RESP. Propitiatio delet peccatum; ac memoriam eius etiam obliuio: non tegit solum.

^d Rom. 3. 24. *Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Iesu.*

^d RESP. Vt supra quaest. 21.

^e Ioh. 5. 24. *Qui uerbum meum audit & credit ei, opere & ueritate, qui misit me, habet uitam æternam, & in iudicium non uenit, sed transit à morte in uitam.*

^e RESP. Venit tamen in iudicium discussionis.

Rom. 8. 33. *Quis accusauit aduersus Electos Dei, Obdormientes in pace?*

DOMINICA XXII.

QVÆSTIO LVII.

Quid te consolatur Resurrectio carnis?

RESP. Quod non tantum anima mea si iusta fuerit, postquam è corpore excesserit, è vestigio ^a aut per Purgatorium ad Christum, suum Caput, assumetur ^b: uerū quod hæc quoque caro mea ^c, potentia Christi ^d excitata ^e, rursus animæ meæ unietur ^f, & glorioso corpori Christi conformabitur ^g, si beatur; secus si damnatur.

^a Lu. 23. 43. Apoc. 14. 13. Lu. 16. 22. ^b Eccl. 12. 7. Philip. 1. 23. ^c Iob. 19. 25. 26. 27. 1. Cor. 15. 53. ^d Ioh. 5. 28. 29. ^e Ioh. 6. 39. 40. ^f Ezech. 37. 5. 6. ^g Philip. 3. 21. 1. Cor. 15. 42. 43.

QVÆ-

QVÆSTIO LVIII.

Quam consolationem capis ex articulo de
vitæ aternæ?

* meo
corde
percenti
sco,
† sic
* potiar b,

RESP. Quod, quoniam in præ-
sentia vitæ aternæ initia in * animas
nostras infunduntur, futurum † sperem-
us, vt post hanc vitam plena per-
fectaque beatitudine * potiamur, in
qua Deum in æternum celebremus
c: quam quidem beatitudinem nec
oculus vidit, nec auris audiuit, nec
vllus homo cogitatione compre-
hendit d.

a 1. Pet. 1. 4. 5. 1. Pet. 1. 7. 8. b Mat. 25. 34.
46. 1. Cor. 13. 10. c Apoc. 19. 5. d 1. Cor. 2. 9. ex
Eia. 64. 4.

a 1. Pet. 1. 34. 5. Qui secundum misericordiam
suam magnam regeneravit nos in spem viuam,
per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, in hæ-
reditatem incorruptibilem, &c. Conseruatam in
caelis in vobis, qui in virtute Dei custodimini per
fidem in salutem, paratam reuelari in tempore
nouissimo &c.

b Mat. 25. 34. Dicit hiis à dextris: Ire benedicti,
&c. 46. Ibunt hi in supplicium æternum, iusti au-
tem in vitam æternam. 1. Cor. 13. 10. Cū venerit
quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte
est.

RESP. ab Fides hæc docetur; sed non
specialis vt supra.

DOMINICA XXIII.

QVÆSTIO LIX.

At cum hæc omnia credis, quid uti-
litatis inde ad te re-
dit?

RESP. Quod in Christo iustus * sum
esse possim ac debeam coram Deo^a, &
hæres vitæ aternæ^b.

a Rom. 1. 16. 17. b Ioh. 5. 24.

a Rom. 1. 16. 17. Non erubescio Euangelium;
virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Iu-
deo primum & Græco. Iustitia enim Dei in eo re-
uelatur ex fide in fidem.

b Ioa. 5. 24. Qui verbum meum audit, & cre-
dit ei, qui misit me: habet vitam æternam.

a b RESP. Certitudinem salutis hæc do-
cent vniuersalem: sed non personalem hu-
ius & illius, aut mei: vt supra, & proxime
infra.

QVÆSTIO LX.

Quomodo iustus † esse potes coram
Deo?

RESP. Nequaquam Solâ fide in
Iesum Christum a: * sed ita, vt, † (si * adeo
quidem ritè contritum me mea con- † licet
scientia non accuset, quod licet ad-
uersus omnia Dei mandata aliquan-
do grauitè peccauerim, nec vllum
eorum seruauerim, adhæc etiam
num ad omne malum propensus
sim b:) nihilominus tamen (modo
hæc beneficia vera animi * fide ac spe * fiducia
amplectar c) † cū aliquo meo merito, † sine vll
ex mera Dei misericordia primari,
mihi perfecta satisfactio, iustitia, &
sanctitas Christi * permittatur ac do- * impute-
netur eius capaci d, perinde ac si nec tur
vllum ipse peccatum admissem,
nec vlla mihi labes inhaesisset, † imo † reteret,
vero quasi eam obedientiam, quam
pro me Christus præstitit, ipse per-
fectè præstitissem e.

Rr 2

a Rom.

a Rom. 3. 28. Gal. 2. 16. b Rom. 7. 14. Ro. 7. 21. 22. 23. c Rom. 10. Rom. 4. 23. 24. d. Ro. 3. 24. 25. Rom. 4. 6. 7. 8. Rom. 5. 18. 19. e Esa. 1. 18. Mich. 7. 19. 2. Cor. 5. 21.

a Rom. 3. 28. Arbitramur iustificari hominem sine operibus legis. Galat. 2. 16. Non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem lesit Christi: Et nos in Christo Iesu credimus, ut iustificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis; propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro.

RESP. Vera hæc de operibus Legis Veteris iam antiquata: non de operibus Nouæ; quæ iustificat, præsupposita fide ac spe in merita Christi.

b Romanorum 7. 14. Lex spiritualis est: ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato. &c. 21. 22. 23. Inuenio igitur legem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet: Condelector igitur legi Dei secundum interiorem hominem; video autem legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuam me in lege peccati, quæ est in membris meis.

b RESP. Legi Spiritus repugnat Concupiscentia captiuans nos Inclinando; non Necessitando ad peccatum.

c Rom. 10. 10. Corde enim creditur ad iustitiam, ore &c.

c RESP. Credere est fidei; non fiducia: huius est Fidere.

Rom. 4. 23. Non est autem scriptum tantum propter ipsum, quia reputatum est illi ad iustitiam: Sed & propter nos, quibus reputabitur creditibus in eum.

RESP. Abrahæ reputatum est proprie, scilicet respectiue ad Christum: Nobis reputatur per Christi merita aut Sacramenta effectiue & realiter; non tectorie.

d Rom. 2. 24. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius.

d RESP. Supra quæst. 21. & hic litera a. &c. & alibi.

Rom. 4. 6. Sicut & David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus; Beati quorum remissa sunt iniquitates & quorum tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputauit Dominus peccatum.

Scilicet expiatione deletum ac sublatum. Roman. 5. 18. 19. Sicut per vnus delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per iustitiam in omnes homines in iustificationem vite. Sicut enim per inobedientiam vnus hominis peccatores constituti sunt multi: ita & per vnus obediendum iusti constituuntur multi. Vtrumque hoc realiter & verè, non solum imputatiue.

e Esaia 1. 18. Si fuerint peccata vestra vt cocinum, quasi nix dealbabitur: & si fuerint vbra quasi vermiculus: velut lana alba erunt.

Mich. 7. 19. Reuertetur, & miserebitur nostri: deponet iniquitates nostras, & prouiciet in profundum maris omnia peccata nostra.

e RESP. Similiter vt supra: Et deponet, non ergo Teger solum.

2. Cor. 5. 21. Eum qui non nouerat peccatum peccatum pro nobis fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso.

Nisi nolimus ipsi impænitentes.

QVÆSTIO LXI.

Cur non SOLA fide te iustum esse affirmas?

RESP. Non solum quod dignitate meæ fidei Deo ^{* placere possim:} sed quod [†] præcipua satisfactio, iustitia & ^{† sola} sanctitas Christi, ^{* nostra} iustitia sit coram Deo b, ego verò eam non alia ratione quam fide vana amplecti, & mihi applicare queam c.

a Eph. 2. 8. 9. b Rom. 3. 24. 25. Ro. 4. 6. 7. 8. Rom. 5. 18. 19. c Rom. 3. 22. Heb. 11. 7. Ro. 4. 3. Phil. 3. 9.

a Eph. 2. 8. 9. Gratis enim estis saluati per fidem.

dom, & non ex vobis, Dei enim donum est: Non ex operibus, ne quis gloriatur.

b Ro. 3. 24. 25. Iustificati gratis per gratiam ipsius &c. Rom. 4. 6. vide supra.

a b Resp. Principaliter gratis: acciden- ter, etiam meritorie quoad nos.

c Rom. 3. 22. Iustitia autem Dei per fidem Ie- su Christi, in omnes, & super omnes, qui cre- dunt in eum: non enim est distinctio Hebr. 11. 7.

Fide Noe responso accepto de ijs qua adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domus sue, per quam damnavit mundum: & iu- stitia, qua per fidem est, haec est instituta. Ro- manorum 4. 3.

Credidit enim Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Philip. 3. 9.

Inveniat in illo, non habens meam iustitiam qua ex lege est, sed aliam, qua ex fide est Christi Iesu, qua ex Deo est iustitia in fide.

c Resp. Per fidem; sed non solam, et si praeci- pue iustificamur.

b Philip. 3. 12. 13. Non quod iam acceperim, aut iam perfectus sim: sequor autem, si quo modo comprehendam, in quo & comprehensus sum a Christo Iesu. Isa. 64. 6. Facti sumus, vt im- mundus, omnes nos & quasi pannus menstruatus, uniuerse iustitiae Nostrae: & cecidimus quasi soli- um uniuersi; & iniquitates nostrae quasi ventus, abstulerunt nos.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

b Resp. Nimirum respectiue ad Dei perfectionem & iustitiam infinitam; non- sti a finita, quasi nihili est: at in se attenda, est aliqua.

DOMINICA XXIV.

QVÆSTIO LXII.

Cur nostra bona opera non possunt esse iu- stitia, vel pars aliqua iustitiæ, co- ram Deo?

RESP. Propterea quod oporteat eam iustitiam, qua in iudicio Dei consistat, perfectè absolutam esse, & omni ex parte diuinæ legi congruentem; quæ humanitus pos- sibile in Christo; nostra vero etiam præstantissima quæque opera, et si in hac vita sint pleraque imperfecta, atque adeo subinde peccatis iniqui- nata; Christi tamen gratia efficit ea di- gna celo.

a In q. 4. & 10. b Phil. 3. 12. 13. Esa. 64. 6.

RESP. Merces ea non datur ex merito, principaliter, nisi de congruo: sed ex gratia de condigno Christi sic meriti.

a Luc. 17. 10. Rom. 11. 35. 36. b Pl. 103. 13.

a Luc. 17. 10. Cum feceritis omnia, quæ præ- cepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus. Ro. 11. 35. Quis dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipso & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi gloria.

a Resp. Quia tam acquisitæ, quam in- fulæ gratiæ, sunt ex Deo per Christum: Ex nobis n. solis perditio est. Ideo, vt sequitur. b Pl. 102. 13. Quomodo miseretur pater filiorum, miserus est Dominus timentibus se: quoniam ipse cognouit figmentum nostrum.

QVÆSTIO LXIV.

An autem Luthero-Caluinistica doctrina non reddat homines secu- ros & profanos?

Rt 3

RE-

† Non
* quin
† infiti
sunt.

RESP. *f. Ita.* Neque enim fieri potest, * quod ij, qui Christo per fidem † solam se infitos putant, fructus proferant gratitudinis b, vt debitos ac meritorios.

a Rom. 3. 30. Rom. 6. 1. b 1. Iohan. 3. 9. Ioh. 15. 5.

a Rom. 3. 30. Vnus est Deus, qui iustificat circumcissionem ex fide non sola & praputium per fidem, sed viam Rom. 6. 1. Permanebimus in peccato vt gratia abundet: absit.

RESP. a Ergo sola fides iustificans non reddit homines profanos? Nihil dum istud sequitur.

b 1. Ioh. 3. 9. Omnium qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in ipso manet: & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. Ioh. 1. 5. Qui manet in me & ego in eo, hi fert fructum multum quia sine me nihil potestis facere.

b RESP. Atqui omnis baptizatus, est natus ex Deo; & tamen subinde peccat sic, vt excidat & non maneat in charitate Christi: licet in fide, ac spe, sed mortua. Et istud conseruat nos in filiali timore Dei: doctrina contraria temere sequeros reddit & profanos.

DE SACRAMENTIS.

DOMINICA XXV.

QVÆSTIO LXV.

Quoniam igitur Non sola Fides nos Christi atque omnium eius beneficiorum participes facit, vnde hac viua fides proficiscitur?

RESP. A Spiritu Sancto a, qui

cam per Baptismum, aut prædicationem Euangelij b in cordibus nostris accendit, & per vsus ceterorum Sacramentorum confirmat c & auget. a 2. Cor. 4. 13. b Rom. 10. 17. c Rom. 4. 11. Act. 8. 36. 37. 38.

DE SACRAMENTIS.

c Rom. 4. 11. Signum accepit circumcissionis signaculum iustitie fidei, qua est in praputio. Act. 8. 36. Ecce aqua quid perhibet me baptizari: Dixitque Phil. ppus Si credis ex toto corde, licet.

c RESP. Signum est ad significandam gratiam occultam, & præsentem, in praputio quidem respectiue; at in Aqua bapt. & verbo effectiue.

QVÆSTIO LXVI.

Quid sunt Sacramenta?

RESP. Sunt sacra a & in oculos incurrentia b signa ac † instrumenta ^{† sigillat.} inuisibilis gratia, ob eam causam à Deo instituta, vt per ea nobis promissionem Euangelij magis declaret c & * gratiam efficienter conferat, quod ^{* obli-} scilicet non vniuersis tantum, sed et ^{gnet. s.} iam singulis vere credentibus, primario propter vnicum illud Christi sacrificium in cruce peractum gratis donet mediante Sacramento remissionem peccatorum, & vitam æternam g.

a Exo. 29. 33. b Rom. 2. 28. Exod. 12. 13. 6. Gen. 17. 11. Rom. 4. 11. Exod. 13. 9. 1. Cor. 11. 24. 25. d Act. 7. 8. Exo. 12. 27. Io. 1. 33. 1. Cor. 11. 20. e Gen. 17. 13. Deut. 30. 6. Exo. 13. 9. 1. Cor. 5. 7. Act. 22. 16. 1. Cor. 11. 23. 24. 26. Matt. 26. 27. 28. 1. Cor. 11. 25. 26. 28. f In hac quaestione sub lit. c & e. g Mat. 16. 28.

c Gen.

c Gen. 17. 71. Circumcidetis carnem preputij vestri, ut sit in signum fœderis inter me & vos. Rom. 4. 11. Et signum accepit circumcisionis signaculum iustitiæ fidei, quæ est in preputio. Exo. 13. v. 9. Erit quasi signum in manu tua. &c.

b *RESP.* In Vet. Test. erat id signaculum gratiæ promissionis: at in Nouo sunt instrumenta realis exhibitionis; ac signa gratiæ inuisibilis & præsentis, in vsu debito.

1. Cor. 11. Hoc est Corpus meum: Hoc facite in meam Commemorationem.

Si Hoc est, ut est ergo realiter præsens Est Ipsissimum; & non significatur absens. Hoc Facimus autem in Commemorationem Vnici Cruenti Sacrificij in Cruce oblatis. Nil igitur vel specietenus concludit Calvinismus.

QVÆSTIO LXVII.

Num utraque igitur, & Verbum & Sacramenta, eo spectant, ut fidem nostram ad sacrificium Christi in cruce peractum, tanquam ad vnicum nostræ salutis fundamentum, deducant?

RESP. Ita est: sed non solum: Nam Spiritus Sanctus docet Euangelio, & confirmat Sacramentis *b*, & Res. Sacramenti sanat, roboratque animas, docetque omnem nostram salutem positam esse principaliter in vnicò sacrificio Christi, pro nobis in cruce oblatis: unde ad incruenta Sacrificia & Sacramenta vis ex opere operato promanans; & per hæc ad nos.

a 1. Cor. 1. 23. 1. Cor. 3. 11. *b* Mat. 26. 28.

QVÆSTIO LXVIII.

Quot Sacramenta instituit Christus: in nouo fœdere?

RESP. Non duo solum Baptismum *a*, & sacram Cœnam *b*: sed & alia quinque: Confirmationem, Pœnitentiam, Ord. Matrim. & Extremam Vnctionem.

a In quæst. 71. *b* In quæst. 77.

DE BAPTISMO

DOMINICA XXVI.

QVÆSTIO LXIX.

Quâ ratione in Baptismo sanaris, admeris & confirmaris, te vnici illius incruenti sacrificij Christi participem esse?

RESP. Quod Christus externum aquæ lauacrum mandauit *a*, addita hac promissione, me non minus certo ipsius sanguine & Spiritu, ut Sacramenti sic efficietis, à sordibus animæ, h. e. ab omnib. meis peccatis lauari: quam aqua extrinsecus ablutus sum, qua sordes corporis expurgari solent *b*.

a In quæst. 71. *b* Tit. 3. 5. Act. 22. 16.

QVÆSTIO LXX.

Quid est Sanguine & Spiritu Christi: ablu in Baptismo?

RESP. Est accipere per Sacramentum à Deo remissionem peccatorum gratis, propter Sanguinẽ Christi, quem is pro nobis in tuo Sacrificio

*reno-
uati,

cio in cruce profudit^a: deinde etiam, per Spiritum Sanctum^{*} vi Sacramenti regenerari, & ipso Baptismo sanctificante membrum Christi fieri^b, quo magis ac magis peccatis moriamur *ijs abstinentes*, & sancte inculpateque viuamus^c.

^a 1. Cor. 6. 11. 6 Eph. 4. 22. 23. 24.

QVÆSTIO LXXI.

Vbi promisit Christus, se nos tam certo sanguine & Spiritu suo abluturum, quam aqua Baptismi abluti sumus? Et id vtrumque in vno lauacro Sacramenti?

RESP. In institutione Baptismi, cuius hæc sunt verba. *Ite & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluabitur: qui vero non crediderit, condemnabitur.*

Hæc promissio repetitur, cum Scriptura Baptismum nominat lauacrum regenerationis^a, & ablutionem peccatorum^b.

^a Tit. 3. 5. ^b Act. 22. 16.

Sciendum: Verbum & elementum abluere animas intimè, suapte vi propria Sacramentali: Hanc vim autem promanare ex latere Christi, communiter quidem ex æquo in omnia Sacramenta septem; Operari tamen in alio aliter, atque alio: & in singulis specialiter.

DOMINICA XXVII.

QVÆSTIO LXXII.

Estne ergo externus Baptismus aqua, ipsa peccatorum ablutio?

RESP. Non est^a. Nisi accedente verbo ad elementum. Nam non solus sanguis Iesu Christi purgat nos ab omni peccato^b, sed mediatè per Baptismum.

^a 1. Pet. 3. 21. ^b Ioh. 19. 34. 1. Ioh. 5. 6.

QVÆSTIO LXXIII.

Cur ergo Spiritus Sanctus Baptismum appellat lauacrum regenerationis: & ablutionem peccatorum?

RESP. Deus non sine graui causa sic loquitur: videlicet non solum vt nos doceat, quemadmodum fordes corporis aquâ purgantur^a, sic peccata nostra Sanguine^b, & Spiritu Christi^c vi Baptismi expiari; verum multo magis, vt nobis hoc diuino remedio ac pignore certum faciat, nos non minus verè a peccatis nostris interna lotionem abluere, quam externa & visibili aqua abluti sumus^d corpore, & maxime in anima.

^a Ezech. 16. 4. ^b Apoc. 1. 5. ^c Efa. 4. 4. ^d Act. 2. 38. Gal. 3. 27.

QVÆ-

QVÆSTIO LXXIV.

Suntne etiam infantes baptizandi?

RESP. Omnino, idque necessitate *medij & precepti*. Nam cum æque ac adulti ad fœdus^a & Ecclesiam Dei pertineant^b; cumque ijs per sanguinem Christi, remissio *† peccati originalis*, & Spiritus Sanctus, fidei effector, non minus quam adultis promittatur^c; per Baptismum Ecclesie Dei inserendi sunt, & ab infidelium liberis discernendi. Itidem *fermè* ut in veteri fœdere per Circumcisionem fiebat^d *typice*: cut in nouo fœdere substitutus est Baptismus^e, *gratiam efficienter conferens, ut instrumentum, non ut merum signum.*

^a Gen. 17. 7. 1. Cor. 7. 14. ^b Marc. 10. 14. 15. 16. ^c Act. 2. 38. 39. ^d Gen. 17. 12. 11. Col. 2. 11. 12.

RESP. Quod Christus me atque omnes fideles de hoc *† transubstantia. † fracto* pane edere, & de poculo *realis sanguinis* distributo bibere iussit in sui memoriam^a, addita hac promissione, *non personali, sed tantum generali*; Primum, Corpus suum non minus certo pro me *& omnibus* in cruce oblatum & fractum, & Sanguinem suum pro me *& omnibus* tusum esse; quam oculis cerno, *† specierum panis † panem* Domini mihi frangi, & ** Calicem be. * poculum* *mediationis* mihi communicari^b: Deinde, animam meam non minus certo, *& realiter* ipsius Corpore, quod pro nobis crucifixum, & Sanguine, qui pro nobis tusus est; ad vitam æternam ab ipso *Sacramentaliter* pasci, quam *transubstantiatum* panem & vinum, symbola Corporis & Sanguinis Domini *& significantia, & efficientia gratiam*, è manu ministri accepta, ore corporis *& cordis* percipio^c.

^a In quaestion. 77. ^b In quaestion. 77. ^c In quaestion. 77.

DE COENA DOMINI.

DOMINICA XXVIII.

QVÆSTIO LXXV.

Quâ ratione in cœnâ Domini cibaris, admoneris, & confirmaris, te realiter unici illius sacrificij Christi in cruce oblatis, atque omnium eius bonorum participem esse?

QVÆSTIO LXXVI.

Quid est crucifixum Corpus Christi edere, & fustum eius Sanguinem bibere?

RESP. Est, non tantum totam passionem & mortem Christi certa *† cum fide ac spe* amplecti, ac per id *† animi fiducia* in S. Synaxi remissionem peccatorum *venialium*, robur & vitam æternam adipisci^a posse: sed etiam in usu digno *Eucharistie* per Spiritum San-

S s etum,

etum, qui simul in Christo & in nobis rite expiatis habitat^b, ita sacrosancto eius Corpori magis ac magis vniri^c; vt, quamuis ipse in cælo, & in Sacramento sit, nos vero in terra simus; nihilominus tamen caro sumus de Carne eius, & os de ossibus eius^d, vtque omnia corporis membra ab

vna anima, sic nos vno eodemque Spiritu viuificemur & gubernemur, quem spiritum in Eucharistia roboramus ex reali presentia Christi percepti in eadem.

^a Ioh. 6. 50. 55. 54. 47. ^b Ioh. 6. 63. ^c 1. Cor. 12. 13. ^d Ioh. 6. 56. ^e Eph. 5. 30. ^f Iohan. 6. 57. 58. Rom. 8. 9. 11.

QVÆSTIO LXXVII.

Quo loco promisit Christus, se credentibus tam certo corpus & sanguinem suum sic eaendum & bibendum sub speciebus daturum, quam

† transubstantiatum hunc panem edunt & * calicem bibunt?

† fraclum
* poculū
hoc

RESP. *Caluiniane.* In Institutione Cœnæ, cuius hæc sunt verba: Dominus noster Iesus Christus eâ quâ nocte proditus est, accepit panem, & gratias actis, fregit ac dixit: Accipite hoc est Corpus meum quod pro vobis frangitur: hoc facite in mei recordationem. Itidem & poculum, postquam cœnassent, dicens: Hoc poculum est nouum fœdus per meum sanguinem; hoc facite quotiescunque biberitis, in mei recordationem. Quotiescunque enim ederitis panem hunc, & poculum hoc biberitis, mortem Domini annunciate, donec venerit.

Hæc promissio repetitur à Paulo, cum inquit: Poculum gratiarum actionis quo gratias agimus, nonne communicatio est sanguinis Christi panis, quem frangimus, nonne communicatio est corporis Christi? Quoniam vnus panis, vnum corpus multi sumus. Nam omnes vnius panis participes sumus.

Dominus noster Iesus &c. Vide 1. Cor. 11. 23. 24. 25. 26. Poculum gratiarum actionis Vide 1. Cor. 10. 16. 17.

Orthodoxè.

In Institutione Eucharistiæ, cuius hæc sunt verba ab Apostolo tradita: Dominus Iesus, qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite, & manducate; Hoc est enim Corpus meum, Quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, postquam cœnauit, dicens: Hic calix nouum Testamentum est in meo Sanguine: Hoc facite, quotiescunque bibetis, in meam commemorationem. Quotiescunque enim manducabitis Panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annunciate, donec veniat.

Calix benedictionis, cui benedicimus nonne communicatio Sanguinis Christi est? Et Panis, quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est? Quoniam vnus panis, vnum Corpus multi sumus, omnes qui de vno Pane participamus.

DO.

QVÆSTIO LXXIX.

DOMINICA XXIX.

QVÆSTIO LXXVIII.

Num ergo panis & vinum fiunt Ipsum Corpus & Sanguis Christi?

† Nequaquam Verum
* nec

† sed

* ob signatur a.

* quam

RESP. † *Fiunt verissime ac realiter. Nam vt aqua Baptismi in sanguinem Christi non conuertitur, * & tamen per eam est ipsa peccatorum ablutio, † non solum tantum ac pignus earum rerum: quæ nobis in Baptismo * conferuntur: ita etiam panis Cænæ Dominicæ transubstantiatus est ipsū Corpus Christi, * sicuti etiam pro ratione sacramentorum, & vilitate Spiritui Sancto de his loquendi forma, panis vere Corpus Christi appellatur b, & est.*

a 1. Pet. 3. 21. b Gen. 17. 10. Exod. 12. 11. 12. Act. 22. 16.

b Gen. 17. 10. Hoc est pactum meum, quod obseruabitis. Exod. 12. 11. Sic Comeditis illum: Renes vestros, & c. est enim Phasæ, id est transitus Domini.

RESP. b Circumcisio, & Elus agniant signum solum significans futura: At Sacramentum est signum & significans gratiam præsentem, & eam in vsu realiter effectiue conferens. Non est inane elementum, vt istud sequens extra Actionem.

Act. 2. 16. Exurge, & baptizare, & Ablue peccata tua, inuocato Nomine ipsius:

Scil. Verbo & Elemento Ablus, non solo Spiritu, & Sanguine Crucifixi per fidem cum memoria commemorato.

Cur ergo Christus panem transubstantiatum appellat suum Corpus, calicem vero suum Sanguinem seu nouum † Testamentum per suum Sanguinem? Paulus item panem & vinum, communionem corporis & sanguinis Christi?

† fœdus

RESP. Christus non sine graui causa sic loquitur: videlicet non solum vt nos doceat, quemadmodum panis & vinum corporis vitam sustentant^a; sic etiam crucifixum suum Corpus, & effusum suum sanguinem sub speciebus, vere esse animæ nostræ cibum ac potum, quo ad vitam æternam nutriatur^b: verum multo magis, vt hoc visibili * Sacramento ac pignore nobis certum faciat, nos non minus vere corporis & sanguinis sui, † vi Sacramenti, participes esse, quam * sacras istas species, in eius memoriam, ore corporis percipimus^c: tum etiam, quod eius passio & obedientia tam certo nostra † esse possit, quam si ipsimet pro nostris peccatis penas dedissemus, & Deo satisfacissemus^d.

* si gno

† per operationem Spiritus Sancti.

* sacra ista symbola

† sic.

a Psal. 104. 14. 15. b Ioh. 6. 55. 49. 51. c Inq. 71. d 1. Cor. 11. 26.

DOMINICA XXX.

QVÆSTIO LXXX.

Quid interest inter Cœnam Domini & Missam Papsificam?

Ss 2

RESP.

RESP. Cœna Domini nobis
eam digne sumentibus testatur, nos
 perfectam remissionem omnium
 nostrorum peccatorum habere *posse*
vi Sacramenti propter unicum il-
 lud Christi sacrificium^a, quod ipse
 met semel *b* in cruce peregit: &
singulis vim confert Sacramentis: tum
 etiam, nos per † *dignam Synaxin* in-
 feri Christo^d, qui iam secundum na-
 turam suam humanam *non* tantum
 in cœlis est ad dextram patris^e, *sed*
etiam in Sacramento, & ubique vult à
 nobis adorari^f. In Missa * *item mi-*
nime negatur, viuos & mortuos ha-
 bere remissionem peccatorum pro-
 pter unicum Christi passionem † *Id*
eoque etiamnum quotidie Christus
 pro ipsis à * *sacerdotibus* offertur: tū
 etiam *recte* docetur, Christum cor-
 poraliter sub speciebus pan. s& vini
 esse, ideoque in illis adorandum ef-
 se. Atque ita ipsum Missæ funda-
 mentum nihil aliud est, quam † *ite-*
ratio incruenta unici illius sacrificij &
 passionis Iesu Christi g. & * *sacrosan-*
cta doctrina.

^a Luc. 22. 19. 20. ^b Hebr. 9. 25. 26. 27. 28. c
 1. Cor. 5. 7. Heb. 10. 14. Ioh. 19. 30. ^d Io. 6. 63.
 1. Cor. 12. 13. ^e Col. 3. 1. Act. 3. 21. ^f Act. 7. 56. 57.
 58. 59. ^g Galat. 5. 4. ^h Dan. 11. 38. 39. Deut.
 27. 15.

^d Ioh. 6. 63. Spiritus est, qui vivificat: caro non
 prodest quidquam. Verba qua ego locutus sum vo-
 bis, spiritus & vita sunt. 1. Cor. 12. 13. In vno spi-
 ritu omnes nos in vnum Corpus baptizati sumus.

^d RESP. Non prodest sola Christi caro;
 sed cum Diuinitate vnita, accedente no-
 stro spiritu ac fide; sic vivificat. Sic in spiri-
 tu Verbi accedentis ad elementum in ipsa
 baptizatiōe fit Sacramentum. Sic in Sy-
 naxi, &c.

e Col. 3. 1. Christus est in dextra Dei sedens.
 RESP. Sed non tantum: nam & in Eu-
 charistia est Sacramentaliter: & alibi præ-
 senter, essenter, potenter.

Act. 3. 21. Quem oportet cœlum suscipere vsq;
 in tempora restitutionis omnium.

^g Gal. 5. 4. Euacuati estis à Christo, qui in lege
 iustificamini; à gratia excidistis: Nos enim spi-
 ritu ex fide spem iustitiæ expectamus.

^g RESP. Ergo vt terra volat: Sic, Missa est
 abnegatio passionis Christi. Propudium
 hoc consequentiæ Calvinianæ est.

^h Dan. 11. 38. 39. Deus autem Maozim in lo-
 co suo venerabitur, & Deum, quem ignorauerunt
 patres eius, colet auro, & argento, & lapide pre-
 tioso. Et Deut. 27. 15. Maledictus homo, qui facit
 sculpitile & Conflatile, abominationem Domini,
 opus manuum artificum, ponetque illud in ab-
 sccondito.

^h RESP. 1. Hæc blasphemia est in Sa-
 cram Domini Cœnam ac Missam. 2. Alubi
 idia Papæ, vt Antichristi, personam euo-
 munt per calumniam. Vide Bellar. 3. Con-
 tradicit eis sua definitio Idololatriæ infra
 quæst. 95.

QVÆSTIO LXXXI.

Quibus accedendum est ad mensam
 Domini?

RESP. Tantum ijs, qui rite con-
 fessi vere dolent, se suis peccatis De-
 um offendisse^a; † *spesant* autem, sibi † *confi-*
 ea propter Christum remissa esse, *dunt*
 † *in pœnitentiæ Sacramento*: Non ta-
 men quas reliquas habent infirmita-
 tes, eas passione & morte illius ob-
 rectas solum esse, ^b *sed roboratas*: qui-
 que desiderant, ac opere ipso student,
 magis ac magis *vina* in fide^c, & inte-
 gritate vitæ^d proficere.

Hypocritæ autem, & qui non
 vere

† Spiritum Sanctum

* autem

† nisi

* sacrificiis

† abnegatio

* execranda idololatria

vere respiscunt, damnationem sibi edunt & bunt^e.

^a b e i. Cor. 11. 28. 1. Cor. 11. 26. d 1. Cor. 11. 23. e i. Cor. 11. 29.

QVÆSTIO LXXXII.

Sunt illi etiam ad hanc Cœnam admittendi, qui confessione & vitâ se infideles & impios esse declarant?

† fœdus

RESP. Nequaquam^a. Nam eo pacto † Sacramentum Dei profanatur^b, & ira Dei in vniuersum Cœtum concitatur^c. Quocirca Ecclesia, ex præscripto Christi & Apostolorum^d, hos, clauibus regni cœlorum vtens, e, à cœna arcere debet^f, quoad respuerint & mores mutauerint^g.

^a Mat. 7. 6. ^b Psal. 50. 16. e i. Cor. 11. 30. d Mat. 18. 15. 16. 17. Tit. 3. 10. 1. Thes. 3. 6. 14. 15. e Mat. 16. 19. f i. Cor. 5. 1. 11. g 2. Cor. 2. 6.

DOMINICA XXXI.

QVÆSTIO LXXXIII.

Quid sunt Clauis regni cœlorum?

RESP. Minime Prædicatio Euangelij, sed Sacramentalis absolutio, & Ecclesiastica disciplina^a: quibus cœlum credentibus aperitur, infidelibus autem clauditur^b.

^a Mat. 16. 19. Mat. 18. 18. Ioh. 20. 22. 23. 2. Cor. 10. 4. 5. 6. b Ibidem.

^a Mat. 16. 19. Tibi dabo clauis regni cœlorum. Mat. 18. 18. Quæcunque alligaueritis super terram. Ioh. 20. 22. 23. Insufflauit, & dixit eis, Accipite spiritum sanctum, quorum &c. 2. Cor. 10. 4. 5. 6. Arma militiæ nostræ nō carnalia sunt, sed potentia Deo ad destinationem, in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi: Et in promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia b Idem.

^a RESP. Logi! Nil docent hæc propositum, quod Clauis eæ sint Prædicatio, Vide Bellarminum.

QVÆSTIO LXXXIV.

Quo pacto clauditur & aperitur regnum cœlorum † Absolutione Sacramentali?

† Prædicacione Euangelij?

RESP. Cum ex mandato Christi, credentibus vniuersis & singulis^a, publicè annunciatur, omnia peccata ipsis diuinitus propter meritum Christi in Sacramento penitentiæ seu Confessionis auricularis condonari^b, quoties promissionem Euangelij vera fide † per Confessionem, Absolutionem & Contritionem sibi curant applicari.

† amplectuntur e.

Contra verò omnibus infidelibus & hypocritis^d denurciatur, tantisper ipsis iram Dei & æternam condemnationem incumbere e, dum in suis sceleribus perseuerant^f in expiati, seu voluntarie non penitendo, seu peccatis eorum ab Sacerdote retentis.

Secundum quod Euangelij testimonium Deus tam in præfenti quàm in futura vita iudicaturus est^g.

§ 3 a Mar.

^a Marc. 2. 3. 5. ^b Mat. 16. 19. Ioh. 20. 22. 23.
^c Ioh. 6. 37. Ezech. 33. 11. ^d Ioh. 8. 24. Act. 8. 21.
 22. ^e Mat. 16. 19. Ioh. 20. 22. 23. ^f Mat. 3. 7. 8. ^g
 Rom. 2. 16. Mat. 18. 18.

QVÆSTIO LXXXV.

*Quo pacto clauditur & aperitur regnum
 calorum per Disciplinam Ecclesia-
 sticam?*

RESP. Cum ex mandato Chri-
 sti, ij qui nomine quidem sunt Chri-
 stiani, verum doctrinâ ^a aut vita ^b se
 ostendunt à Christo alienos, post-
 quam al. quoties fraterne admoniti
^c, ab erroribus aut flagitijs discedere
 nolunt, Ecclesiæ indicantur, aut ijs
 qui ab Ecclesia ad eam rem sunt cõ-
 stituti ^d: ac si ne horum quidem ad-
 monitioni pareant ^e, ab iisdem inter-
 dictione Sacramentorum ex cœtu
 Ecclesiæ ^f, & ab ipso Deo ex regno
 Christi excluduntur ^g; ac rursum, si
 emendationem profiteantur, & re-
 ipsa declarent ^h, tanquam Christi &
 Ecclesiæ membra recipiuntur ⁱ.

^a Tit. 3. 10. 2. Iohan. 10. 11. ^b 1. Cor. 5. 11. ^c
 Mat. 18. 15. 16. 17. ^d Mat. 18. 17. ^e Mat.
 18. 17. ^f 1. Cor. 5. 11. 1. Cor. 5. 13. ^g
 Mat. 16. 19. ^h 1. Cor.
 2. 6. 7.

TERTIA PARS
DE GRATITVDINE.

DOMINICA XXXII.

QVÆSTIO LXXXVI.

*Cum ab omnibus peccatis & miserijs,
 † cum aliquo nostro merito, * maxime † sine
 Dei misericordiâ, propter Christum libe- * sola
 rati simus, quid est, cur bona opera
 faciamus?*

RESP. Quia postquam nos Chri-
 stus suo sanguine redemit, renouat
 nos quoque suo merito, Sacramentis
 & Spiritu, id est, in Baptismo regenerat
 ad imaginem sui ^a, vt tantis benefi-
 cijs affecti, in omni vita nos erga
 Deum gratos declaremus ^b, & ipse
 per nos celebretur ^c, ad maius no-
 strum meritum. Deinde, vt nos quoq;
 ex fructibus, de tua quisque fide
 * certius speremus. Postremo, vt vita
 nostræ integritate alios Christo lu-
 crificiamus ^d.

^a 1. Cor. 1. 30. Tit. 2. 14. ^b Deut. 32. 6. ^c Mat.
 5. 16. ^d Iacob. 2. 18. 1. Ioh. 2. 34. ^e 1. Pet. 31. 1. Pet.
 2. 12.

Ad hæc responsio patet ex supra dictis.

QVÆSTIO LXXXVII.

*Non possunt igitur illi seruari, qui ingrati,
 & in peccatis secure persistentes, a sua
 prauitate ad Deum non con-
 uertuntur?*

RESP.

RESP. Nullo modo. Nam, vt scriptura testatur, nec impudici, nec idololatræ, nec adulteri, nec fures, nec auari, nec ebriosi, nec conuitiatores, nec raptores, hæreditatem regni Dei consequentur^a,
^a1. Cor. 6. 9. 10. Eph. 5. 5. 1. Joh. 3. 15.

RESP. Vera peccatorum remissio, & lætitia in Deo per Christum^a, & serium operosum ac promptum studium instituendi vitam ex voluntate Dei omniaque bona opera exercendi^b.

^a Pl. 51. 10. Pl. 51. 14. ^b Rom. 7. 21. 22. Rom. 6. 13.

DOMINICA XXXIII.

QVÆSTIO LXXXVIII.

Quibus partibus constat Conuersio hominis ad Deum?

RESP. Remissione peccatorum: Mortificatione veteris, & viuificatione noui hominis^a.

^a Eph. 4. 22. 23. 24. Esa. 1. 16.

De remissione peccatorum actum supra quaest. 84.

QVÆSTIO LXXXIX.

Quid est Mortificatio veteris hominis?

RESP. Non quidem, propriè verè & ex animo dolere, quod peccatis tuis Deum offenderis^a, eaque magis ac magis odisse & fugere^b: Sed passionum ac appetituum in ordinem redactio sub lege Christi.

^a Ioel. 2. 12. 13. 2. Cor. 7. 10. Plal. 51. 6. Mat. 26. 75. ^b Rom. 12. 9. Amos 5. 5.

QVÆSTIO XC.

Quid est Viuificatio noui hominis?

QVÆSTIO XCI.

Quæ sunt bona opera?

RESP. Tantum ea, quæ ex vera fide^a, secundum legem Dei & Ecclesiæ fiunt, & ad eius solius gloriam referuntur^c; non ea autem, quæ à nobis erronea opinione recti conficta^d, aut ab hominibus tradita sunt^e superstitiosè.

^a Hebr. 11. 6. Heb. 11. 4. ^b Leu. 18. 4. Deu. 12. 32. Ezech. 20. 19. 31. Cor. 10. 31. ^d Deu. 12. 8. ^e Mat. 15. 9. Esa. 29. 13.

QVÆSTIO XCII.

Quid est Lex Dei?

RESP. Loquutus est Deus omnia verba hæc.

Exo. 20. 3. Deut. 5. 4.

Verbo est non proba: distinctio præceptorum est numerata nouatè: sensus, Comuni Versioni consonus: Transeat.

Primum præceptum.

Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te ex Aegypto, domo seruitutis. Non habebis Deos alienos in conspectu meo.

Ne sculpas tibi simulacrum, nec ullam
 im-

imaginem effingas eorum, quæ aut supra sunt in calo, aut infra in terrâ, aut in aquis sub terra: neque incurves te illis, neque colas ea.

Ego enim sum Dominus, Deus tuus, fortis zelotes, vindicans peccata patrum in filiis, idque in tertia & quarta progenie eorum, qui derunt me; & misericordia utens in millesimam eorum, qui diligunt me, & observant præcepta mea.

Tertium.

Secundum.

Ne usurpes nomen Domini Dei tui temerè. Neque enim Dominus dimittet eum impunitum, qui nomen eius vanè usurpauerit.

Quartum.

Tertium.

Memento ut diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, & facies omne opus tuum. At septimo die Sabbatum erit Domino Deo tuo; nec facies ullum opus, nec tu, nec filius tuus, nec filia tua, nec seruus tuus, nec ancilla tua, nec iumentum tuum, nec advena, qui est intra portas tuas. Nā sex diebus fecit Deus cælum, terram, mare, & quacunque in his sunt, & requieuit die septimo, ideoque benedixit diei Sabbati, & sanctificavit eum.

Quintum.

Quartum.

Honora patrem tuum & matrem tuam, ut diu viuas in terra, quam tibi Dominus Deus tuus daturus est.

Sextum.

Quintum.

Non occides.

Septimum.

Sextum.

Non committes adulterium.

Septimum.

Octauum.

Non furaberis.

Octauum.

Nonum.

Non dices contra proximum tuum falsum testimonium.

Nonum.

Decimum.

Non concupisces domum proximi tui.

Decimum.

† Non concupisces uxorem proximi tui, nec seruum eius, nec ancillam, nec bovem, nec asinum, nec quicquam eorum, quæ sunt proximi tui.

QVÆSTIO XCIII.

Quomodo diuiduntur hæc præcepta?

RESP. In duas tabulas^a; quarum prior^{*} tribus præceptis tradit, quo pacto nos erga Deum geramus[†]; posterior[†] septem præceptis, quæ officia proximo debeamus[‡].

^a Deut. 10. 34. Mat. 22. 40. ^b Mat. 22. 37. 38. ^c Mat. 22. 39.

DOMINICA XXXIV.

QVÆSTIO XCIV.

Quid postulat Deus in Primo præcepto?

RESP.

RESP. Ut quam mihi cara est salus animæ meæ^a, tam studiosè vitæ & fugiam omnem idololatriam^b, magiam^c, incantationem, superstitionem^d, non tamen inuocationem Sanctorum † sed cæterarum creaturarum: vnicum autem & verum Deum recte agnoscam^e, * in ipsum solum credam ac sperem, summa humilitate^h, & paciētiaⁱ me illi subiiciā, ab eo solo & Deo omnia bona expectem^k; denique intimo cordis affectu ipsum amem^l, reuerear^m, venererⁿ, adeo vt omnibus potius creaturis (præterquam Sanctis): renunciem, quam vt vel minimum contra eius voluntatem committam^o.

^a Apoc. 21. 8. ^b Plā. 81. 9. 10. 1. ^c Cor. 6. 9. ^d Deut. 18. 10. 11. 12. ^e Apoc. 19. 10. Deut. 4. 15. 19. Matth. 4. 10. ^f Ioh. 17. 3. ^g Jer. 9. 24. ^h Jerem. 17. 5. 7. ⁱ Pet. 5. 5. ^j Heb. 10. 36. ^k Pl. 37. 5. ^l Iac. 1. 17. ^m Deut. 6. 5. Deut. 10. 12. ⁿ Pl. 34. 10. ^o Eccl. 12. 13. ^p Malach. 1. 6. ^q Mat. 10. 37. ^r Mat. 10. 28. ^s Act. 5. 29.

QVÆSTIO XCV.

Quid est idololatria?

RESP. Est loco vnius Dei^a, aut præter vnum illum & verum Deum, qui se in suo verbo patefecit, aliud quippiam *ceu Deum* fingere aut habere, in quo spem reponas^b.

^a Gal. 4. 8. 1. Pet. 4. 3. 1. The. 1. 9. ^b Matth. 6. 24. Col. 3. 5. Phil. 3. 19.

DOMINICA XXXV.

QVÆSTIO XCVI.

Quid postulas idem præceptum?*

* Secundum.

RESP. Ne Deum vlla imagine aut figura exprimamus^a, quasi vera ac vna, neue vlla alia ratione eum colamus, quam qua se in suo verbo Scripto vel Tradito per Ecclesiam coli præcepit^b.

^a Deut. 4. 23. Rom. 1. 21. 23. ^b Deut. 12. 32.

QVÆSTIO XCVII.

An nulla ergo prorsus fingenda sunt imagines aut simulacra?

RESP. Deus † aliqua ratione effingi debet^a, * & potest^b. Creaturas autem etfi exprimere licet^c, † † quidem non vetat tamen Deus earum imagines fingi^d aut haberi^e, quo vel ipsas^f, vel Deum per ipsas, colamus aut honoremus^g.

^a Deut. 4. 12. 13. 16. 17. 18. ^b Esa. 40. 18. 25. Esa. 46. 5. ^c Exo. 35. 30. 31. ^d Deut. 27. 15. ^e Deut. 7. 5. 2. Reg. 18. 3. 4. ^f Plā. 97. 7. ^g Leuit. 26. 1. Deut. 12. 4.

^a Deut. 4. 12. Vocem verborum eius audistis formam penitus non vidistis. 11. 15. Non vidistis aliquam similitudinem: Ne forte errore deceptus, adores ea, &c. ^b Esa. 40. 18. Cui ergo similem fecistis Deum, aut quam imaginem ponetis ei. &c. 45. Cui assimilastis me & adæquastis? dicit sanctus.

RESP. Quo ad essentiam, effigiari nequit,

Tt quit,

quit, nec se cuiquam ostendit: Quoad nostrum intelligendi modum, qui phantasmata specularum, effigiari potest. Atque ut illud est secundum Scripturam; sic hoc non est contra, quin est iuxta eandem.

b Deut. 27. 15. Maledictus homo, qui fecit sculptile, & conflatile, abominationem Domini. &c.

d **RESP.** Eo fine, ut Adoretur, verum est.

e Deut. 7. 5. Aras eorum, scilicet Idololatrarum, subvertite & confringite, statuas & sculptilia comburite. 4. Reg. 18. 3. 4. Fecitque quod erat bonum coram Domino: ipse dissipavit Excelsa, & contriuit statuas. Confrigitque serpentem aneum. *f* Plal. 96. 7. Confundantur omnes qui Adorant sculptilia *g* Leuit. 26. 1. Non facietis vobis idolum & sculptile, nec ritulos erigatis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra.

¶ T **ADORETIS** eum. Deut. 12. 3. Dissipate aras eorum, & Confringite statuas, & idola comminuite &c. Adorantium ea diuino cultu latræ.

Hab. 2. 18. Quid prodest sculptile, quia finxit illud fictor suus conflatile, & imaginem falsam, quia sperauit in figmento fictor eius, ut faceret simulacra multa?

RESP. Ut supra, scilicet. Ut adoraret.

Zach. 10. 2. Simulacra locuta sunt inutile, & diuini viderunt mendacium. Et somnatores locuti sunt frustra, vanè consolabantur: idcirco affligentur &c.

RESP. Ita Gentiles: ut nos Christiani minime sumus Gentiles.

b Luc. 16. 29. Habent Moysen & Prophetas, audiant illos: *Ioh.* 5. 39. Scrutamini Scripturas: illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me. 2. *Tim.* 3. 16. Omnis Scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad docendum.

b **RESP.** Oportet ista facere; & imaginum cultum non omittere. Docet Scriptura; docet & pictura seu sculptura suo modo: Haec vide; illam audi: ex vtraque ædificeris.

QVÆSTIO XCVIII.

An autem in templis imagines tolerari non possunt, quæ pro libris sint: imperita multitudini?

† Minimè **RESP.** *†* Maxime possunt ac debent tolerari. Neque enim decet nos imaginum ritum, usum, ac cultum, negando, sapientiores esse Deo, qui suam Ecclesiam * & mutis simulacris *a*, *†* & viua prædicatione verbi sui vult erudiri *b*.

a *Ier.* 10. 8. 10. *Hab.* 2. 18. 19. *Zach.* 10. 2. *b* *Lu.* 16. 29. *Ioh.* 5. 39. 2. *Tim.* 3. 16. 17.

a *Ier.* 10. 8. *Doctrina vanitatis eorum* Quorum? Idololatrarum, lignum & argentum, inuolutum opus artificis &c. Dominus autem Deus verus est, ipse Deus viuens.

RESP. Deus, & Imago Dei, differunt toto genere infinitè: Sic & vtriusque cultus.

DOMINICA XXXVI.

QVÆSTIO XCIX.

Quid sancit Deus † secundo † Tertio
præcepto?

RESP. Ut non solum execrando *a*, aut peierando *b*, verum etiam temere iurando *c*, nomen Dei contumeliosè aut irreuerenter ne usurpemus: neue tacendo aut conuiuendo, horrendis istis sceleribus communicemus *d*: sed sacrosancto Dei nomine non nisi summa cum religione & veneratione utamur *e*: ut vera & constanti confessione *f*; inuocatione *g*, omnibus deniq; verbis & actionib; nostris, ipse celebretur *h*.

a *Leu.*

a Leu. 24. 15. *b* Leu. 19. 12. *c* Leu. 5. 4. *Mat.* *a* Exod. 22. 10. 11. *Esra.* 10. *c.* *b* Ios. 2. 19. *c*
5. 34. 35. 36. d Leu. 5. 1. *e* Malach. 4. 2. *f* Mat. 10. *Deu.* 10. 20. *d* Ios. 2. 12. *e* Esa. 45. 23. Esa. 65. 16.
 32. 33. 1. *Petr.* 3. 15. *g* Psal. 50. 15. *h* Col. 3. 17. 2. *Hebr.* 6. 16. *f* Gen. 21. 25. 31. Gen. 31. 54. 1. *Sam.*
 Cor. 10. 31. 24. 22. 23. *Rom.* 9. 1. *Ioh.* 16. 23.

QVÆSTIO C.

*Estne igitur adeo graue peccatum, iuran-
do aut dira imprecando, nomen Dei te-
merare, vt Deus etiam ijs succenseat qui
quantum in se est, illud non pro-
hibent aut impedi-
unt?*

RESP. Certe grauissimum *a*, Ne-
que enim vllum est peccatum ma-
ius, aut quod Deum grauius offen-
dat, quam sacri ipsius nominis con-
tumelia. Quocirca etiam id scelus
morte mulctari voluit *b*.

a Leu. 5. 1. *Prou.* 29. 24. *b* Leu. 24. 16. *Leu.*
24. 10. & c.

DOMINICA XXXVII.

QVÆSTIO CI.

*Potestne quis etiam pie per nomen Dei
iurare?*

RESP. Potest: cum vel magistra-
tus id exigit *a*, vel alioqui necessitas,
hoc pacto fidem firmari & verita-
tem stabiliri, postulat *b*: quo & glo-
ria DEI illustretur *c*, & aliorum sa-
luti consulatur *d*. Nam eius generis
iusiurandum verbo Dei sancitur *e*,
ideoque etiam à sanctis in veteri &
nouo fœdere recte est vsurpatum *f*.

QVÆSTIO CII.

*Estne licitum iurare per sanctos aut
alias creaturas?*

RESP. † Ita. Nam legitimum iu-
† Non
rumentum est inuocatio Dei *a*, qua
petitur, vt is tanquam vnicus cor-
dium inspector testimoniū det ve-
ritati *b*, & iurantem puniat, si sciens
fallat *c*. Porro hic honos nulli crea-
turæ conuenit *d* vt Deo: attamen &
Sanctus, vt amicus Dei.

a *b* *c* 1. *Corinth.* 1. 23. *d* *Matth.* 4. 10. 1. *Reg.*
8. 39. *Gen.* 17. 1. *Deut.* 32. 35.

a Nos prædicamus Christum crucifixum, Iu-
deis, & c. ipsis autem vocatis Iudeis atque Græcis
Dei virtutem & Dei sapientiam.

RESP. Vt prædicamus, ita iuramus,
mediate scilicet vel immediate per Deum, aut
Christum, aut per Sanctos respectu Dei.

d *Mat.* 4. 10. *Dominum Deum tuum adora-
bis, & illi soli seruias.* 3. *Reg.* 8. 39. *Tu exaudies
in celo, in loco habitationis tuæ & repropitiabe-
ris.* *Gen.* 17. 1. *Ego Deus omnipotens, ambula co-
ram me, & esto perfectus.* *Deut.* 32. 35. nihil ad-
rombum.

RESP. Hæc constant, saluo cultu San-
ctorum: Qui respectu Sanctorum infinitè
est inferior Patriæ; respectu Dei, in quem
terminatur, est ipsa Patria: respectu
simul vtriusque patris, est
Dulia.

DOMINICA XXXVIII.

QVÆSTIO CIII.

† Quarto *Quid præcipit Deus in † Tertio præcepto?*

RESP. Primum, vt ministerium Euangelij & * Ecclesie festa conferentur^a, vtq; ego cum alijs tum præcipue festis diebus studiosè cœtus diuinos frequentem^b, verbum Dei diligenter audiam^c, vt ar Sacramentis^d, precibus publicis meas quoque preces adiungam^e, pro facultatibus aliquid conferam in pauperes^f. Deinde, vt in omni vita à prauis actionibus vacem^g, Domino concedens, remotis peccatis, vt per Spiritum Sanctum in me suum opus faciat^h, atque ita sempiternum illud Sabbatum in hac vita exordiarⁱ.

^a Deut. 12. 19. 1. Cor. 9. 14. ^b Heb. 10. 25. ^c Act. 20. 7. ^e Pl. 68. 27. ^d Act. 1. 14. ^f 1. Cor. 16. 2. ^g Esa. 58. 3. ^h Exo. 31. 13. ⁱ Esa. 66. 23. Hebr. 4. 1. 10. 11.

DOMINICA XXXIX.

QVÆSTIO CIV.

† Quinto *Quid nobis iniungit Deus in † Quarto præcepto?*

RESP. Vt parentibus, atque adco omnibus qui nobis præfunt, de-

bitum honorem^a, amorem^b, & fidem^c præstemus, nosque ipsorum fidelibus præceptis & castigationibus, ea qua par est obedientia submittamus^d: tum etiam, vt eorum vitia & mores nostra patientia toleremus^e, illud semper cogitantes, Deum nos illorum manu velle ducere ac regere^f.

^a Malac. 1. 6. Eph. 6. 2. 3. 1. Tim. 5. 17. 1. Pet. 2. 18. 1. Tim. 6. 1. Leuit. 19. 32. ^b Matt. 10. 37. 1. Thes. 5. 12. ^c Prou. 28. 24. Tit. 2. 10. ^d Prou. 6. 20. 21. 22. Eph. 6. 1. Hebr. 13. 17. Rom. 13. 1. Col. 3. 22. Prou. 1. 8. Prou. 15. 5. ^e Gen. 9. 24. Prou. 30. 17. Prou. 23. 22. 1. Pet. 2. 18. ^f Eph. 6. 5. 1. Pet. 2. 13. Rom. 13. 1.

DOMINICA XL.

QVÆSTIO CV.

† Sexto *Quid flagitat Deus in † Quinto præcepto?*

RESP. Vt proximum, neque cogitatione^a, neque verbis^b, neque gestibus^c, nedum factis^d, vel per me vel per alium^e, contumelia afficiam^f, aut oderim^g, aut lædam^h, aut occidamⁱ: sed omnem vindictæ cupiditatem abiiciam^k, adhæc, ne me ipsum lædam^l, aut sciens in aliquod periculum coniciam^m. Quocirca etiam, ne cædes fierent, Magistratum gladio armantⁿ.

^a Zach. 8. 16. 17. ^b Matth. 5. 22. Eph. 4. 31. 6. Gen. 4. 6. ^d Num. 35. 16. 17. 18. ^e 2. Sam. 12. 9. ^f Pl. 15. 13. ^g Leuit. 19. 17. ^h Leuit. 24. 19. ⁱ Leuit. 24. 17. ^k Leuit. 19. 18. ^l Eph. 5. 29. ^m Matth. 4. 7. ⁿ Gen. 9. 6. Exo. 21. 12. Mat. 26. 52.

QVÆ.

QVÆSTIO CVI.

*Asqui hoc præceptum solam eadem
prohibere videtur?*

RESP. At eadem prohibendo docet Deus, se radicem & originem cædis *a*, iram *b* scilicet, inuidiam *c*, odium *d*, & vindictæ cupiditatem *e* odisse, atque ea omnia quasi pro cæde ducere *f*.

a Gen. 37. 4. 11. 18. 2. Sam. 13. 22. 28. 29. Gen. 34. 7. 25. *b* Gal. 5. 19. *c* Ro. 12. 19. *f* Ioh. 3. 15. Mat. 5. 22.

QVÆSTIO CVII.

*An vero id satis est, nos neminem
eo, quo dictum est modo,
occidere?*

RESP. Non est satis, Dum enim Deus iram, inuidiam, odium damnat, postulat, ut proximum æque ac nos ipsos diligamus *a*, & ut humanitate, lenitate, mansuetudine, patientia, & misericordia erga eum utamur *b*, quodque ei damno esse possit, quantum in nobis est, auertamus *c*: ad summam, ita animo affecti simus, ut ne inimicis quidem benefacere dubitemus *d*.

a Leuit. 19. 18. *b* Col. 3. 12. 13. Eph. 4. 1. 2. 3. *c* Prou. 24. 11. Esa. 58. 7. *d* Mat. 5. 44. Rom. 12. 20.

DOMINICA XLI.

QVÆSTIO CVIII.

*Qua est sententia ¶ sexti
præcepti?*

¶ *sexi*

RESP. Deum omnem turpitudinem execrari *a*; ideoque nos eam penitus odisse & detestari ac deuitare debere *b*; contraque temperanter, modestè, & castè *c*, siue in sacro coniugio, siue in vita cœlibe, viuere oportere *d*.

a Dent. 27. 20. 22. 23. Leu. 20. 10. 11. Leu. 19. 29. *b* Eph. 5. 3. *c* 1. Thes. 4. 3. *d* 1. Cor. 7. 9. Hebr. 13. 4.

QVÆSTIO CIX.

Nihilne amplius prohibet Deus hoc præcepto, quam adulterium, & id genus turpitudines?

RESP. Cum corpus & animus noster templa sint Spiritus Sancti, vult Deus, ut vtrumque purè sancteque possideamus *a*: ideoque facta *b*, gestus *c*, sermones *d*, cogitationes *e*, cupiditates foedas *f*, & quicquid hominem ad ista allicit, id vniuersum prohibet *g*.

a 1. Cor. 6. 18. 19. 20. *b* Eph. 4. 17. 19. *c* Prou. 5. 20. *d* Eph. 4. 29. Eph. 5. 3. 4. *e* Mat. 5. 28. *f* 1. Thes. 4. 5. *g* Eph. 5. 18. Prou. 23. 1. 32. 33. Deu. 22. 5.

Tr 3 DO-

DOMINICA XLII.

QVÆSTIO CX.

† Octauo

*Quid vetat Deus in † septimo
præcepto?*

RESP. Non solum ea furta & rapinas, quas magistratus punit *a*: sed furti nomine comprehendit, quicquid est malarum artium & aucupiorum, quibus aliena captamus, & ad nos *vi b*, aut specie recti *c*, transferre studemus: qualia sunt, iniquum pondus, iniusta *vlna*, inæqualis mensura *d*, fucosa *merx*, fallax moneta *e*, usura *f*, aut alia quæuis ratio aut modus rem faciendi à Deo interdictus *g*. His adde omnem auaritiam, & multiplicem diuinorum donorum profusionem & abutum *i*.

a Leu. 19. 11. 13. 1. Cor. 6. 10. *b* Luc. 3. 14. *c* 1. Thes. 4. 6. *d* Leuit. 19. 35. 36. Prou. 11. 1. Deut. 25. 13. 14. 15. *e* Amos 8. 5. 6. 7. *f* Exo. 22. 25. Pf. 15. 5. Ezech. 18. 12. 13. *g* Jer. 22. 13. *h* 1. Tim. 6. 9. 10. Luc. 12. 15. *i* Iohan. 6. 12. Prouerb. 23. 20. 21.

QVÆSTIO CXI.

*Quæ sunt ea, quæ Deus hic
iubet?*

RESP. Vt commoda & utilitates proximi, quantum possim, adiuuam & augeam *a*: cum eo sic agam, vt mecum agi cuperem *b*: sedulo

& fideliter opus faciam, vt aliorum quoque egestati subuenire queam *c*.
a Deu. 22. 1. 2. 3. Phil. 2. 4. *b* Mat. 7. 12. *c* Eph. 4. 28. Hebr. 13. 16.

DOMINICA XLIII.

QVÆSTIO CXII.

*Quid exigit * octauum præceptum?*

RESP. Ne aduersus quempiam dicam falsum test. monium *a*, nullius verba calumnier *b*, nulli obtrectem *c* aut conuitium faciam *d*, neminem temere vel indicta causa condemnem *e*: verum omnis generis mendacia *f*, fraudes *g*, vt opera Diaboli propria *h*, nisi in me grauissimam iram Dei concitare velim, omni cura fugiam *i*: in iudicijs cæterisque negotijs veritatem lecter *k*, & id quod res est, libere *l* & constanter profitear *m*: adhæc famam aliorum & existimationem, quantum queam, defendam *n* & augeam *o*.

a Exo. 23. 1. Prou. 19. 5. *b* Prou. 4. 24. Leu. 19. 16. *c* Iac. 4. 11. *d* Tit. 3. 12. *e* Io. 7. 50. 51. Lu. 6. 7. *f* Leuit. 19. 11. *g* Rom. 3. 13. 14. *h* Ioh. 8. 44. *i* Psalm. 5. 7. *k* Zach. 8. 19. *l* Prou. 2. 17. Eph. 4. 25. *m* 2. Corinth. 1. 17. *n* 1. Sam. 19. 4. *o* 1. Sam. 16. 18.

* *

DO.

DOMINICA XLIV.

QVÆSTIO CXIII.

Quid prohibet Nonum & Decimum Præceptum?

RESP. Ne vel minima cupiditate a deliberata aut cogitatione *b*, aduersus vllum Dei præceptum corda nostra vnquam sollicitentur: sed vt perpetuò, & ex animo, omne peccatum detestemur *c*, contraque omni iustitia delectemur *d*, & eam operemur.

a Rom. 7. 7. *b* Mat. 15. 19. *c* Gal. 5. 24. *d* Psal. 119. 104. *d* Rom. 7. 22. Mat. 5. 48.

QVÆSTIO CXIV.

Possuntne autem illi, qui ad Deum conuersi sunt, hæc præcepta perfecte seruare?

RESP. † *Maxime*. Nam quique etiam sanctissimi, quamdiu viuunt, habent non tantum exigua initia huius obedientiæ *b*, sed quandam quoque perfectionem; si tamen serio ac non simulato studio, non secundum aliquatantum, sed secundum omnia Dei præcepta, viuere incipient *c*.

a Eccl. 7. 21. Iaco. 3. 2. 1. Io. 18. *b* Iob. 9. 1. 2. 3. *d* Psal. 119. 19. *e* Phil. 3. 13. *f* Psal. 119. 60. 106. 127. 128. Rom. 7. 2. *d* Phil. 3. 13.

a Eccl. 7. 21. Non est homo iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccat.

a RESP. Iustus potest alternis facere bonum, ex gratia; & peccatum ex se: non si-

mul; Et eum, qui cecidit, potest restituere Deus. Et cum hisce stat possibilitas obseruandi præcepta cum Deo: non obstante eo, quod subinde violentur. Vnde sequitur

a Iacob. 3. 2. In multis enim offendimus omnes. 1. Ioh. 1. 8. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.

b Iob. 9. 1. 2. 3. Vere scio quod ita sit, & quod non iustificetur homo compositus Deo. Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere, vnum per mille.

b RES. Nostri comparatio, respectu Dei nulla est magis, quam finiti ad infinitum. At operum nostrorum, (respectu nostri, & pro mensura gratiæ:) est perfectio secundum quid suscipiens magis & minus, ideo recte sequitur

d Psal. 18. 15. Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me. Phil. 3. 13. Ego me non arbitror comprehendisse, ad ea qua sunt priora extendens me ipsum.

c Psal. 119. 60. Paratus sum, & non sum turbatus, vt custodiam mandata tua.

c RESP. Quantum humana fragilitas patitur. Vnde sequitur recte

106. Iuravi & statui, custodire iudicia iustitiae tuae. 122. Ideo dilexi mandata tua super aurum, &c. ad omnia mandata tua dirigebar. Ro. 7. 22. Condelector legis Dei secundum interiorem hominem; video autem aliam &c. Philip. 3. vers. 13. Ego me non arbitror comprehendisse. &c.

QVÆSTIO CXV.

Cur igitur vult Deus legem suam adeo exacte & seuerè predicari, cum pauci sint in hac vitâ, qui eam seruare & studeant?

RESP.

RESP. Primum, ut in omni vita magis magisque agnoscamus, quanta sit naturæ nostræ ad peccandum propensio *a*, tantoque avidius remissionem peccatorum & iustitiam in Christo expectamus. *b* Deinde, ut hoc perpetuo agamus, illud semper meditemur *c*, & gratiam Spiritus Sancti à Patre imploremus *d*, quo indies magis ad imaginem Dei renouemur, donec aliquando tandem, postquam ex hac vita decesserimus, propositam nobis perfectionem læti assequamur *e*.

a Rom. 3. 20. Rom. 4. 15. Rom. 5. 13. 20. *b* Rom. 10. 3. 4. *c* Deut. 31. 11. 12. 13. *d* Psal. 19. 4. 5. 33. 34. 35. 36. *e* 1. Cor. 13. 9. 10. 1. Ioh. 3. 2.

DE PRECATIONE.

DOMINICA XLV.

QVÆSTIO CXVI.

Quare Christianis necessaria est Precatio?

RESP. Quia præcipua pars est eius, quam Deus à nobis postulat, gratitudinis *a*. Tum quia illis tantum suam gratiam & Spiritum Sanctum Deus largitur, qui veris gemitibus continenter hæc ab eo petunt, & pro iis ipsi gratias agunt *c*.

a Pl. 50. 14. 15. *b* Deut. 4. 29. Mat. 7. 7. Luc. 11. 13. *c* Pl. 50. 23.

QVÆSTIO CXVII.

Quæ ad eam precationem requiruntur, quæ Deo placeat, quæque ab ipso exaudiatur?

RESP. Ut à solo vero Deo, *mediate* vel *immediate*, qui se in verbo suo patefecit *a*, omnia quæ à se peti iussit *b*, vero cordis affectu petamus; ex intimo nostræ indigentia ac miseræ sensu *d*, nos in conspectu diuinæ maiestatis supplices abiiciamus *e*; huic firmo fundamento *spei* innitiamur, nos à Deo, quanquam indignos, propter Christum tamen certo exaudiri; quem admodum nobis in suo verbo promisit *g*, quantum *saluti* nostræ conduxerit.

a Pl. 83. 9. Mat. 4. 10. *b* 1. Ioh. 5. 14. *c* Thren. 3. 41. Pl. 145. 18. *d* Luc. 18. 13. *e* Esra 9. 6. *f* Dan. 9. 17. 18. Eph. 3. 12. *g* Ioh. 14. 13. Ioh. 15. 7. Ioh. 16. 23.

QVÆSTIO CXVIII.

Quæ sunt ea, quæ à se peti iubet?

RESP. Omnia tum animæ tum corpori necessaria, quæ Dominus noster Iesus Christus eâ precatione, quam nos ipse docuit, complexus est.

QVÆSTIO CXIX.

Quæ est illa Precatio?

RESP.

RESP. *Pater noster, qui es in calis:*
Sanctificetur nomen tuum: Adueniat regnum tuum: Fiat voluntas tua, sicut in celo, & in terrâ: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo. Quia tuum est regnum, & potentia, & gloria, in secula, Amen.
 Pater noster, Vide Matth. 6. 9. 11. 12. 13. & Luc. 11. 1. 2. 3. 4.

DOMINICA XLVI.

QVÆSTIO CXX.

Cur præcipit Christus, ut ita Deum compellemus, Pater noster?

RESP. Ut statim in ipso precatationis exordio, conuenientem Dei filijs reuerentiam^a & spem in Deum^b, in nobis exciter, quæ nostræ precatationis fundamentum esse debet: nimirum, Deum propter Christum nobis patrem factum esse,^d & quæ vera fide ab eo petimus, nobis multo minus negare, quam parentes nostri nobis bona terrena denegant^e.

^aLeuit. 19. 3. ^bEsa. 63. 15. 16. 17. Luc. 11. 11. ^cIacob 1. 6. 7. 8. 9. ^dIoh. 1. 12. Eph. 1. 6. ^eMat. 7. 11. Psal. 103. 13. Esa. 49. 15. 16.

QVÆSTIO CXXI.

Cur additur, Quies in calis?

RESP. Ne de cœlesti maiestate Dei humile quippiam aut terrenum cogitemus^a: simul etiam, ut ab eius omnipotentia, quæcunque animo & corpori sunt necessaria, expectemus^b ac speremus.

^a1. Reg. 8. 27. Act. 17. 24. 25. ^bPl. 115. 3. 2. Chron. 20. 6.

DOMINICA XLVII.

QVÆSTIO CXXII.

Quæ est prima petitio?

RESP. *Sanctificetur nomen tuum:* hoc est: Da principio, ut te rectè agnoscamus^a, & lucentem in omnibus operibus tuis omnipotentiam^b, sapientiam^c, bonitatem^d, iustitiam^e, misericordiam^f, & veritatem^g tuam veneremur, prædicemus & celebremus^h: deinde ut vniuersam viram nostram, cogitationes, sermones & actiones eo semper dirigamus, ne sanctissimum nomen tuum propter nos contumelia afficiatur, sed honore potius & laudibus illustretur^k.

^aEph. 1. 16. 17. ^bDeut. 3. 24. Rom. 1. 19. 20. ^cPsal. 104. 24. ^dPsal. 136. versibus omnibus. ^ePs. 25. 10. Gen. 1. 31. ^fDan. 9. 14. ^gPs. 103. 8. ^hPsal. 111. 7. ⁱPs. 36. 6. ^jPsal. 51. 17. ^kPsal. 71. 8. ^lPsal. 31. 4.

DOMINICA XLVIII.

QVÆSTIO CXXIII.

Quæ est secunda petitio?

RESP. *Adueniat regnum tuum:* hoc est: Regas nos ita verbo, *Sacramentis*, & spiritu tuo, ut nos tibi magis magisque subiiciamus^a: conserua & auge Ecclesiam tuam^b: destrue o-

Vu pera

pera Diaboli^c, omnemque potentiam se aduersus maiestatem tuam efferentem^d; irrita fac omnia confilia, quæ contra verbum tuum & Ecclesiam capiuntur^e, quoad plene tandem ac perfecte regnes^f, cum eris omnia in omnibus^g.

^a Pſal. 143. 10. Pſal. 25. 4. 5. b Pſa. 118. 25. 26. Pſal. 51. 20. Pſal. 122. 6. 7. c Rom. 16. 20. d Pſa. 129. 5. Pſal. 5. 11. e Pſal. 83. 4. 5. 6. 17. Pſal. 9. 21. f Apoc. 22. 17. 20. g 1. Cor. 15. 24. 25. 26. 28.

DOMINICA XLIX.
QVÆSTIO CXXIV.

Quæ est tertia petitio?

** quemadmodum
† sic etiam*
RESP. *Fiat voluntas tua*, * sicut in cælo, † & in terra: hoc est: Da vt nos & omnes homines, voluntati propriæ renunciante^a, tuæ voluntati, quæ sola est sancta, prompte & sine vilo murmure pareamus^b: atque ita singuli mandatum nobis munus fideliter & alacriter exequamur^c, quemadmodum faciunt *Sancti & Angeli in cælo*^d.

^a Pſal. 141. 4. b Pſal. 119. 33. 34. 35. 133. Act. 21. 14. c Pſal. 103. 20. 21.

DOMINICA L.
QVÆSTIO CXXV.

Quæ est quarta petitio?

RESP. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*: hoc est: Suppedita nobis omnia quæ sunt ad hanc vitam necessaria^a: vt per ea agnoscamus, te vnicum fontem esse, ex quo omnia bona emanant^b; ac nisi tu benedicas omnem nostram curam & industriam, atque adeo tua ipsius do-

na, nobis infelicia & noxia esse^c. Quapropter da, vt fiduciam nostram ab omnib. creaturis terrenis auersam, in te solo colloceamus^d *cum spe firma*.

^a Pſal. 145. 15. 16. Pſ. 85. 10. 11. 12. 13. Prou. 30. 7. 8. b Pſal. 65. 3. Act. 14. 15. 17. c Deut. 8. 3. Pſal. 127. 1. 2. Prou. 10. 22. Hag. 2. 16. 17. 18. 20. d Pſal. 146. 3. 4. 5. 6. 7. Pſal. 55. 23. Pſal. 62. 9. 11.

DOMINICA LI.
QVÆSTIO CXXVI.

Quæ est quinta petitio?

RESP. *Dimitte nobis debita nostra*^a, sicut & nos remittimus debitoribus nostris: hoc est: Nobis miserrimis peccatoribus, omnia peccata nostra, atque eam etiam prauitatem concupiscentiæ, quæ in nobis etiamnum hæret^b, propter Christi sanguinem ne † in actum perducisinas, quemadmodum nos quoque hoc tuæ gratiæ^c *donum* in cordibus nostris † *foresperamus*, quodque firmiter nobis propositum habemus, omnibus qui nos offenderunt, ex animo^d ignoscere^e.

^a Pſal. 51. 3. 4. 9. 11. Pſal. 25. 7. b Luc. 11. 4. 6. Rom. 4. 7. 8. Matth. 26. 28. d Matth. 18. 35. e Luc. 11. 4.

DOMINICA LII.
QVÆSTIO CXXVII.

Quæ est sexta petitio & septima?

RESP. *Et ne nos inducas intentationem, sed libera nos à malo*: hoc est: Quoniam ipsi natura adeo debiles & infirmi sumus, vt ne momento quidem subsistere possimus^a; infensifimi

fimi autem hostes nostri, Satan^b, mundus^c; ac nostra ipsorum caro^d, nos continenter oppugnant: tu nos sustentens^e, & spiritus tui robore firmes, f ne in hoc spirituali certamine succubamus^g, sed tantisper illis fortiter resistamus, donec integram tandem victoriam obtineamus^h.

^a Mat. 26. 41. ^b 1. Petr. 5. 8. Luc. 12. 31. 32. Ephel. 6. 12. ^c Prou. 1. 10. Ioh. 15. 19. 1. Ioh. 2. 15. 16. ^d Gal. 5. 17. Iacob. 1. 14. 15. 2. Cor. 12. 7. 8. ^e Eph. 3. 14. 16. ^f Eph. 6. 10. 11. 13. ^g Rom. 16. 20. 1. Thess. 3. 13. 1. Thess. 5. 23.

QVÆSTIO CXXVIII.

Quomodo concludis precationem tuam?

RESP. Non necessario quidem *verbi Dei, nec male, ita: Quia tuum est regnū, & potentia, & gloria in secula.* hoc est: Omnia hæc à te petimus; quia, cum & rex noster, & omnipotēs sis, omnia nobis & vis^a & potes^b largiri: atque hæc quidem ideo petimus, vt ex iis non ad nos, sed ad sanctum nomen tuū, omnis gloria redeat^c.

^a Psal. 5. 3. ^b 2. Chron. 20. 6. 1. Chron. 29. 11. 12. ^c Psal. 115. 1. Esa. 37. 20. Dan. 9. 19.

QVÆSTIO CXXIX.

Quid sibi vult particula Amen?

RESP. Rem certam ac ratā esse^a.

Gloria sit Patri, Gnato, cum Pneumate Sancto;

*Gloria sit MARIAE, Diuis: Sit Gratia
Vivis.*

F I N I S.

posse. Nam præcatio mea multo (*esse potest*) certi à Deo est exaudita, quā ego in corde meo sentio, me illud ex animo eupere^b.

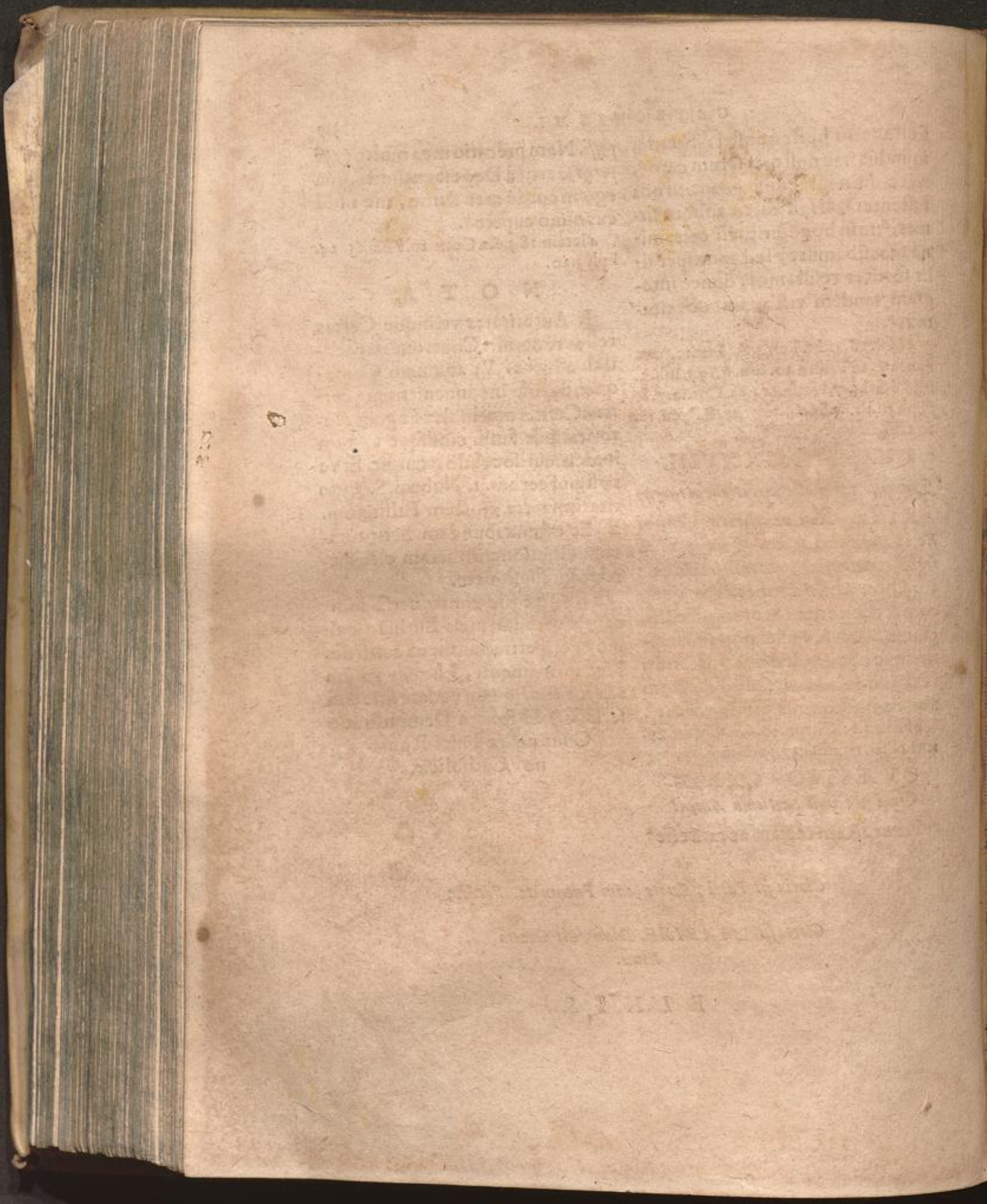
^a Ierem. 28. 5. 6. 2. Cor. 1. 20. ^b Esa. 65. 24. Eph. 3. 20.

N O T A.

I. Autoritates vtrinque Certas reddere omisi: Controuersas reddidi aliquas; Vt absonam Consequentiarum inconuenientiam cernas. Cernes autem, si ex singulis Autoritatibus suum cuiusque textum inferas, cui docendo citantur. Et vero simul cernes. 1. Nubem S. Autoritatum ferre Noctem Falstatum. 2. Et ostendabundam Scripturarum Citationem, meram esse hæreticam Illusionem.

II. Quæ hîc controuersa indicantur verbo; in meis Luthero-caluinisticis pertractantur ex confesso. Nec Firmamenti, Lucisue parum afferet istis, (quam eodem fine conscripsi;) Historica Demonstratio Continuata Fidei Romano-Catholicæ.

* * *

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. Some words are difficult to discern but appear to include "W O T A" and "P A R T".

27